

Selectie uit: Stuk 1339 (2002-2003) – Nr. 1

VLAAMS PARLEMENT

Zitting 2002-2003

7 oktober 2002

MEMORIE VAN TOELICHTING

**bij ontwerp van decreet
houdende bescherming van het roerend cultureel erfgoed van uitzonderlijk belang**

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

1. Inleiding

Vlaanderen is een cultuurland. Daarom is een actief cultureel erfgoedbeleid er een prioriteit, onder meer vanuit een puur economische invalshoek. Dit blijkt zowel uit micro-economische benaderingen – zo wordt de toeristische sector hoe langer hoe meer een cultuurtoeristische sector – als uit een macro-economische visie – cultuur is voor Vlaanderen een bepalende dimensie in de ontwikkeling als regio. Het cultureel erfgoed is een van onze schaarse grondstoffen. Behalve materie voor economische groei is het ook een signaal van de creativiteit die maakt dat de economie hier kan gedijen. Vlaanderen kan voor zichzelf makkelijk een internationaal profiel tot stand brengen dat in vergelijking met zijn oppervlakte en/of aantal inwoners buiten proporties krachtig is.

Toch moeten we ons ervoor hoeden te denken dat de noodzaak van dit beleid alleen een economische rechtvaardiging vergt. Er zijn nog andere politieke verantwoordelijkheden in het geding. Moet een politicus zich om te beginnen niet als een goede huisvader gedragen, van wie men verwacht dat hij respectvol zorg draagt voor de onvervangbare erfstukken, voor de *mores* en de mogelijkheden van de traditie? Die traditie spreekt niet enkel over eigenheid maar ook over de multi-culturaliteit die er altijd is geweest, over invloeden en ontdekkingen, over het verwerken van het vreemde en het herwerken van het lokale. Het cultureel erfgoed bepaalt de maatschappelijke persoonlijkheid van een regio, meer dan de grond of de lucht. Dáárom is een cultureel erfgoedbeleid nodig, om de inwoners van Vlaanderen te laten deel hebben en deelnemen aan het gemeenschapspotentieel dat hier is samengebracht.

Het nu voorliggende decreet tot behoud van het roerend cultureel erfgoed van uitzonderlijk belang vormt een belangrijke bouwsteen van het nagestreefde erfgoedbeleid.

Dat er in de vooraanstaande internationale musea topstukken uit het cultureel erfgoed van Vlaanderen aanwezig zijn, wordt als een positief gegeven beschouwd. Tegelijkertijd is het echter evenzeer belangrijk dat een deel van dit erfgoed ook blijvend binnen Vlaanderen te bewonderen en te bestuderen valt. Het voorliggende decreet biedt daartoe het vereiste wettelijke kader.

2. De bescherming van het roerend cultureel patrimonium

Voor een staat of gemeenschap die zijn roerend cultureel erfgoed wil beschermen stellen zich twee centrale problemen :

- hoe het materiële behoud van dit patrimonium te garanderen ?
- hoe dit, uit de aard van de zaak, "beweeglijk" erfgoed voor de groep, het volk, de gemeenschap te behouden ?

Dit laatste probleem wordt tot op heden overal in de wereld en ook in West-Europa nog steeds vertaald als "hoe het cultureel erfgoed binnen de landsgrenzen te houden ?"

De definiëring en de bescherming van het cultureel erfgoed blijft inderdaad tot op heden louter op basis van de huidige staatkundige grenzen georganiseerd. Ook de recente Europese (EU) regelgeving op dit vlak blijft op deze leest geschoeid. Het idee van een "Europees cultureel patrimonium" dat vrij binnen de Europese Gemeenschap kan circuleren werd door de Europese Commissie wel gesuggereerd, maar genoot bij de lidstaten maar weinig bijval.

De Europese Verordening en Richtlijn inzake het roerend cultureel erfgoed zijn dan ook louter gericht op de versterking van de diverse strikt nationale wetgevingen (en belangen) van de lidstaten.

Huidig decreet situeert zich dan ook binnen volgende gegevens :

- de internationale aanbevelingen en conventies ;
- de regelgeving van de Europese Unie ;
- de bestaande wetgeving in Vlaanderen ;
- de diverse wetgevingen van de andere lidstaten van de Europese Gemeenschap.

Dit kader wordt in de hiernavolgende hoofdstukken besproken.

3. De regelgeving van de Europese Unie

Het verdrag van Rome van 25 maart 1957 tot oprichting van de Europese Gemeenschap voorziet in vrij verkeer van personen, goederen en diensten binnen de grenzen van de Europese Unie.

Artikel 36 van hetzelfde verdrag laat de lidstaten echter toe om af te wijken van het principe van het vrij verkeer van goederen waar het de bescherming van het "nationaal, artistiek, historisch en archeologisch bezit" van een lidstaat betreft.

Dit artikel luidt als volgt :

“de bepalingen van de artikelen 30 tot en met 34 vormen geen beletsel voor verboden of beperkingen van invoer, uitvoer of doorvoer, welke gerechtvaardigd zijn uit hoofde van bescherming van de openbare zedelijkheid, de openbare orde, de openbare veiligheid, de gezondheid en het leven van personen, dieren en planten, het nationaal artistiek historisch en archeologisch bezit of uit hoofde van bescherming van de industriële of commerciële eigendom. Deze verboden of beperkingen mogen echter geen middel tot willekeurige discriminatie, noch een verkapt beperking van de handel tussen de Lidstaten vormen.”.

Deze uitzondering liet de diverse lidstaten toe om hun wetgeving inzake de uitvoer van cultuurgoederen te handhaven. Bij de toepassing van deze wetgeving speelde de douanecontrole aan de grenzen een belangrijke rol.

Het wegvallen van de douanecontrole aan de binnengrenzen van de Europese Unie (1992) stelde echter grote problemen inzake de afdwingbaarheid van de nationale beschermingsmaatregelen ten aanzien van het roerend cultureel patrimonium. Vandaar de noodzaak van een Europese regelgeving om deze problemen te ondervangen.

Na lange discussies tussen de meer protectionistisch ingestelde zuidelijke lidstaten en de meer liberaal ingestelde noordelijke lidstaten werden daartoe volgende instrumenten ingevoerd :

a) *Verordening (EEG) nr. 3911/92 van de Raad van 9 december 1992 betreffende de uitvoer van cultuurgoederen*

Deze douaneverordening regelt de uitvoer van cultuurgoederen buiten het douanegebied van de Europese Unie. Ze is rechtstreeks toepasbaar in elke lidstaat.

Centraal in deze verordening staat de aan de douaneautoriteiten van de lidstaten opgelegde verplichting om de uitvoer van bepaalde categorieën van cultuurgoederen nog enkel toe te laten mits voorlegging van een uitvoervergunning, afgegeven door een daartoe bevoegde autoriteit van de lidstaat waar het goed zich op 1 januari 1993 wettig en definitief bevond of waarnaar het na 1 januari 1993 op rechtmatige en definitieve wijze werd verzonden.

Deze Verordening verhindert dus dat de nationale schatten van een lidstaat, voor zover deze ook een cultuurgoed zijn in de zin van de Verordening, via een andere lidstaat uit de Europese Unie zouden verdwijnen.

Deze Verordening is sinds 1 april 1994 van toepassing. Voor België worden deze vergunningen door de Gemeenschappen afgeleverd.

b) Richtlijn nr. 93/7 (EEG) van de Raad van 15 maart 1993 betreffende de teruggave van cultuurgoederen die op een onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een lidstaat zijn gebracht

De Douaneverordening moet de cultuurgoederen binnen de grenzen van de Europese Unie houden. De Richtlijn heeft tot doel om die cultuurgoederen terug in de lidstaat van herkomst te brengen. Daartoe ontwikkelt deze Richtlijn een vrij complex systeem van onderlinge samenwerking tussen de lidstaten en kent ze de benadeelde lidstaat een recht van teruggave toe van het op onrechtmatige wijze buiten zijn grenzen gebrachte cultuurgoed.

Deze Richtlijn werd in de Belgische wetgeving omgezet door de wet van 28 oktober 1996 betreffende de teruggave van cultuurgoederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van bepaalde buitenlandse Staten zijn gebracht.

Volgende elementen van deze Europese regelgeving zijn voor dit ontwerpdecreet belangrijk :

- de creatie van een categorie van Europese cultuurgoederen die niet samenvalt met de door de individuele lidstaten gehanteerde omschrijvingen van nationale schatten. Enkel deze goederen zijn aan de Europese regelgeving onderworpen ;
- de uitbreiding van het toepassingsgebied van de Richtlijn tot de goederen uit openbare en kerkelijke collecties, voor zover deze goederen door de nationale wetgeving van de lidstaten als een nationale schat beschouwd worden en voor zover ze in de inventaris van de collectie van de instelling in kwestie zijn opgenomen.

4. Bestaande wetgeving in Vlaanderen

De Belgische wetgeving telt reeds één wet die identiek hetzelfde doel als het hier voorliggende decreet beoogt :

De wet van 16 mei 1960 betreffende 's Lands Roerend Cultureel Patrimonium creëerde inderdaad de mogelijkheid tot invoering per Koninklijk Besluit van een systeem van uitvoervergunningen voor bepaalde categorieën van roerende culturele goederen, af te leveren door het toenmalige Ministerie van Openbaar Onderwijs. De wet stelde verder dat deze vergunning enkel geweigerd kan worden "in uitzonderlijke gevallen, wanneer de aangevraagde uitvoer zware schade zou berokkenen aan 's lands cultureel patrimonium". Een commissie van experts diende de uitvoering en toepassing van deze wet te begeleiden.

De uitvoeringsbesluiten, nodig om deze wet ook in de praktijk toepasbaar te maken, werden echter nooit genomen waardoor de wet van 16 mei 1960 steeds dode letter is gebleven.

Een deel van het roerend cultureel patrimonium in Vlaanderen wordt echter indirect door andere wel toegepaste wetten tegen een ongewenste uitvoer beschermd :

- Het nog onder het regime van Willem I uitgevaardigde koninklijk besluit (met kracht van wet) van 16/8/1824 verbiedt de vervreemding van kunstobjecten en historische monumenten uit kerken zonder toelating van de overheid (= het Ministerie van Justitie, afdeling Erediensten). De goederen in particuliere eigendom die zich in de kerken bevinden vallen echter niet onder deze reglementering. Wel bijvoorbeeld de goederen eigendom van de kerkfabrieken.
- De principiële onvervreemdbaarheid van goederen die tot het openbaar publiek domein behoren, beschermt eveneens in belangrijke mate het roerend cultureel patrimonium eigendom van een overheidsinstantie of openbare instelling (de Belgische Staat, de Gemeenschappen en Gewesten, de provincies en gemeenten, de OCMW's, de kerkfabrieken, de openbare musea).

Deze bescherming is, zoals de Luikse Picasso-historie aantoonde, echter relatief. Het goed in kwestie kan immers betrekkelijk eenvoudig zijn openbaar karakter ontnomen worden (vb. door het uit de collectie van het museum te verwijderen en van de inventaris te schrappen), waardoor het goed tot het privaat domein gaat behoren (eigendom van de staat, openbare instantie, maar niet beschikbaar voor het publiek).

Op dat moment wordt het goed in kwestie wel vervreemdbaar. Het kan dan gealiëneerd worden mits een gewone beslissing daartoe van de hoogste instantie van de openbare instelling in kwestie (vb. de gemeenteraad voor de objecten in een gemeentemuseum).

De verkoop van de Luikse Picasso ging uiteindelijk niet door omdat de minister van Binnenlandse Zaken, op basis van de Gemeentewet, stelde dat hij, bij een eventuele vervreemding, de stad Luik zou verplichten de opbrengsten uit de verkoop integraal voor de delging van haar schuldenlast aan te wenden.

De wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen voorzag zowel de bescherming van het onroerend cultureel patrimonium (monumenten en landschappen) als van het roerend cultureel patrimonium.

Enkel het luik gericht op de bescherming van het onroerend cultureel patrimonium werd echter gerealiseerd. Het onderdeel inzake de bescherming van het roerend cultureel patrimonium werd nooit gerealiseerd. Dit luik voorzag in de opstelling van een inventaris van de roerende goederen van bijzonder belang, behorend aan de staat, de provincie, de gemeenten en de openbare instellingen dewelke enkel gerestaureerd, hersteld of vervreemd zouden mogen worden na toelating daartoe vanwege de Koning.

Deze beperking werd echter gedeeltelijk ondervangen door de mogelijkheid om monumenten in hun geheel wettelijk te beschermen, d.w.z. met inbegrip van de roerende goederen die zich in het gebouw bevinden en derhalve "onroerend door bestemming" zijn.

Alhoewel deze wet louter gericht is op het optimale behoud van het goed in situ, heeft zij uiteraard als zijdelings gevolg dat uitvoer van de door deze wet beschermde cultuurgoederen onmogelijk is, diefstallen en misbruiken niet te na gesproken.

De wet van 7 augustus 1931 werd na de staatshervorming een tweetal keren gewijzigd en werd in Vlaanderen opgevolgd door het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten. Eind 1998 werd de definiëring van het krachtens de monumentenwetgeving mee beschermd roerend cultureel erfgoed gewijzigd. De zinsnede “inbegrepen de zich erin bevindende roerende goederen, onroerend door bestemming” werd vervangen door volgende definitie : “met inbegrip van de cultuuroederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen”.

Deze op de conventie van Granada (1985) geïnspireerde definitie is ruimer dan de vorige definitie en maakt een einde aan de specifieke problemen die de toepassing van de juridische notie “onroerend door bestemming” binnen de monumentenzorg stelde. Binnen deze notie speelt de wil van de eigenaar/bezitter een belangrijke rol. Hij is immers degene die, door een loutere wilsbeschikking, een roerend goed al dan niet tot onroerend kan bestemmen. Zie wat dit betreft ook het hoger geciteerde verhaal van de “Luikse Picasso”.

In de nieuwe definitie “integrerend deel uitmaken van” speelt de intentie van de eigenaar/bezitter in principe geen rol meer. De nieuwe definitie verwijst louter naar het al dan niet feitelijk deel uitmaken van ....

Tot slot dient hier het decreet van 17 november 1982 houdende bescherming van het roerend cultureel patrimonium vermeld te worden.

Dit decreet was bedoeld in opvolging van de bepalingen van de wet van 7 augustus 1931 betreffende het roerend cultureel patrimonium en schafte deze bepalingen af. Toepassingsgebied van dit decreet vormen de roerende culturele goederen in overheidsbezit, met uitzondering van de voorwerpen en verzamelingen eigendom van de musea, bibliotheken en archieven van het Rijk en van de Gemeenschap.

Het decreet bepaalt dat een lijst van beschermde roerende culturele goederen dient opgesteld die onder dit decreet vallen. Voor deze goederen geldt een uitvoerverbod, de verplichting het goed in situ te bewaren, alsook een subsidieregeling voor restauratiekosten en de verplichting deze restauratie enkel te laten gebeuren door een binnen het kader van dit decreet erkend restaurator.

Dit ambitieuze, maar moeilijk toepasbare decreet kreeg echter geen uitvoeringsbesluiten. Het decreet bleef dan ook grotendeels dode letter.

De bijzondere wetten van 12 en 16 januari 1989 op de staatshervorming hevelde de bevoegdheid inzake monumenten en landschappen over van de Gemeenschap naar het Gewest. De bevoegdheid inzake het roerend cultureel patrimonium bleef echter de bevoegdheid van de Gemeenschap.

Op het vlak van de bescherming van het archeologisch erfgoed werd met het decreet van 30 juni 1993, houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium een belangrijke inhaalbeweging gerealiseerd.

Dit decreet regelt de bescherming van de archeologische monumenten, objecten en sites, alsook van het bodemarchief.

Centraal in dit decreet staat de opstelling van een lijst van beschermde archeologische monumenten en zones. Voor de monumenten op de lijst geldt de verplichting om het monument in de huidige toestand te bewaren en wordt een subsidieregeling voorzien.

Het bodemarchief wordt beschermd door de invoering van een vergunningsplicht voor archeologische opgravingen en door het aan banden leggen van het gebruik van metaaldetectoren. Ook de voor de toevalsvondsten ingevoerde regeling draagt tot deze bescherming bij.

De opvolging en uitvoering van dit decreet werd opgedragen aan het daartoe door het Vlaamse Gewest opgerichte Instituut voor het Archeologisch Patrimonium.

5. Overzicht van de wetgeving van andere Europese lidstaten

a) Frankrijk

De huidige wetgeving is in hoofdzaak vervat in de Wet nr. 92-1477 van 31 december 1992 en een Besluit nr. 93-124 van 29 januari 1993. Deze wet voorziet drie categorieën van culturele goederen :

- goederen in vrije circulatie ;
- goederen onderworpen aan uitvoercontrole, in functie van bepaalde drempels die vastgelegd zijn per categorie ;
- goederen die als "nationale schatten" aangemerkt worden.

Nationale schatten worden in de Wet gedefinieerd als geklasseerde voorwerpen of archieven, alsook andere voorwerpen die van wezenlijk belang zijn voor het nationaal erfgoed omwille van hun band met de geschiedenis, kunst of archeologie. De definitieve uitvoer van nationale schatten is verboden.

Voor de tweede categorie goederen kan een voorafgaande uitvoertoelating verkregen worden door aanvraag van een "certificaat van vrije circulatie" bij de Minister van Cultuur, waarin bevestigd wordt dat het voorwerp in kwestie geen nationale schat uitmaakt. Het certificaat is geldig voor vijf jaar en is mee overdraagbaar met het object.

Wanneer het certificaat geweigerd wordt, geldt deze weigering voor drie jaar (niet-hernieuwbaar). Op het einde van die drie jaar moet de Minister ofwel de weigering opheffen, ofwel het voorwerp aankopen, ofwel het voorwerp klasseren als "historisch monument" onder de Wet van 31 december 1913. Indien een voorwerp geklasseerd wordt als historisch monument beschikt de eigenaar over mogelijkheden om vergoeding te vragen.

De zaak Van Gogh (Arrest van het Franse Hof van Cassatie van 20 februari 1996) heeft nieuwe licht geworpen op de vraag naar compensatie van de eigenaar : voortaan kan de Staat geen voorwerp meer beschermen zonder de toestemming van de eigenaar en zonder hem hiervoor behoorlijk te vergoeden.

b) Italië

De Wet 1089 van 1 juni 1939 hanteert een uiterst streng beschermingsregime door een vorm van publieke controle op te leggen over praktisch elke categorie van culturele voorwerpen in privé-handen (voorwerpen in overheidsbezit zijn totaal onvervreemdbaar).

Uitvoervergunningen worden afgeleverd door de Minister van Cultuurpatrimonium. Een uitgebreide lijst van voorwerpen is aan die uitvoervergunning onderworpen. Werken van levende kunstenaars of werken, gecreëerd in de voorbije vijftig jaar, zijn uitgesloten van de lijst. Indien de uitvoervergunning geweigerd wordt, bestaat geen principieel recht op vergoeding. De Staat kan evenwel beslissen om het voorwerp aan te kopen. In geval van uitvoer naar andere EU landen, wordt de aankoopprijs bepaald door de Minister of, indien de aanvrager niet akkoord is, door arbitrage. Bij uitvoer naar een niet-EU land gebeurt de aankoop tegen de waarde aangegeven door de uitvoerder ; aangezien deze meestal laag is speelt dit in het voordeel van de Staat.

c) Spanje

De Wet 16 van 25 juni 1985 en het Koninklijk Besluit 111 van 10 januari 1986 regelen de bescherming van de goederen die het "Spaans historisch erfgoed" uitmaken. Er zijn drie categorieën van beschermde goederen :

- 1) voorwerpen opgenomen in het "Algemeen Register van voorwerpen van cultureel belang". Deze categorie wordt gevormd door de belangrijkste voorwerpen van het Spaans historisch erfgoed. Hiervan worden uitgesloten de voorwerpen die wetmatig in Spanje werden ingevoerd binnen de voorafgaande tien jaar, evenals werken van levende kunstenaars ;
- 2) voorwerpen die onderdeel uitmaken van het Spaans historisch erfgoed en die meer dan 100 jaar oud zijn. Dit is een ruim concept, omvattende roerende en onroerende goederen van artistiek, historisch, paleontologisch, archeologisch, etnologisch, wetenschappelijk of technisch belang ;
- 3) voorwerpen die, zonder formeel "van cultureel belang" verklaard te worden, omwille van hun bijzondere historische, archeologische, artistieke, wetenschappelijke, technische of culturele waarde, op een "Algemene Lijst" worden geplaatst.

Voor de goederen opgenomen in het Algemeen Register geldt de strengste bescherming : hun definitieve uitvoer is verboden. Tijdelijke uitvoervergunningen kunnen verkregen worden voor 10 jaar.

De uitvoer van voorwerpen van meer dan 100 jaar oud (tweede categorie) is onderworpen aan een uitvoervergunning die afgeleverd wordt door de Minister van Cultuur. De beslissing tot het verlenen (of weigeren) van een uitvoervergunning is in principe discretionair. Niettemin hebben de overheden de laatste jaren een beleid opgebouwd waarbij een aantal criteria worden afgewogen, zoals de uitzonderlijke esthetische waarde van het object en hun connectie met de Spaanse geschiedenis of culturele identiteit ; indien slechts weinig dergelijke voorwerpen zich in Spanje bevinden ; enz. Een vergunning zal normaal niet geweigerd worden als een object van meer dan 100 jaar oud niet de waarde heeft om in de categorie van voorwerpen "van cultureel belang" of op de Algemene Lijst opgenomen te worden.

Er is geen principieel recht op vergoeding in geval van weigering van de vergunning, maar de Staat heeft het recht om de betrokken voorwerpen te verwerven binnen de zes maanden tegen de prijs aangegeven door de uitvoerder.

Voor goederen opgenomen in de Algemene Lijst geldt dezelfde vergunningsplicht.

d) Griekenland

In Griekenland heeft de Staat een aantal met het eigenaarschap verwante bijzondere rechten op culturele goederen die dateren van voor 1830 ("antiquiteiten"). Dergelijke goederen kunnen door particulieren niet in eigendom gehouden worden. Deze particulieren hebben een bijzonder statuut van "houder" (naar Belgisch recht vertaald eigenlijk een afgezwakte vorm van het statuut van bezitter).

Het Presidentieel Besluit 24/1932 legt de verplichtingen van de bezitter ("houder") van antiquiteiten vast. Iemand die in het bezit van een dergelijke antiquiteit komt moet dit binnen de 15 dagen officieel aangeven aan de politie of archeologische overheden. Als het voorwerp geen grote wetenschappelijke of marktwaarde heeft, mag de bezitter het houden en zelfs verkopen binnen Grieks grondgebied. Is de bezitter een antiekhandelaar en is het voorwerp van groot archeologisch belang, mag de Staat het goed aankopen tegen de helft van de waarde.

Verder kan de bezitter enkel antiquiteiten exporteren mits een voorafgaande toelating. Wordt die toegekend dan dient de houder de Griekse Staat de helft van de waarde van het goed – die wordt vastgesteld door de Staat – te betalen als vergoeding voor het verlies van rechten dat de Griekse Staat door deze export lijdt (bij uitzondering dient slechts 5% vergoed te worden indien het voorwerp door de Staat aan de uitvoerder werd verkocht). Indien de overheid de uitvoertoelating weigert, dan is zij verplicht om, als de uitvoerder daarom verzoekt, het goed aan te kopen tegen de helft van de eigenlijke waarde (zoals aangegeven door de aanvrager).

Invoer van antiquiteiten (die geacht worden niet in Griekenland te zijn gevonden) is vrij, maar zij moeten aangegeven worden, samen met hun waarde. Deze voorwerpen mogen uitgevoerd worden zonder belemmering.

Onder de Wet 1469/1950 kunnen ook culturele goederen die dateren van na 1830 onder de bescherming van het Presidentieel Besluit 24/1932 worden gebracht. Dit gebeurt bij uitdrukkelijk besluit van de Minister van Onderwijs, gepubliceerd in het Regeringsblad. De bescherming van cultuurgooderen strekt zich tevens uit tot algemene categorieën (vb. "alle schilderijen van Theophilos") en is niet beperkt tot concrete objecten en verzamelingen.

e) Portugal

De uitvoer van beschermde culturele goederen of van voorwerpen die voor bescherming in aanmerking komen is verboden. Uitzonderingen zijn tijdelijk ingevoerde culturele goederen, en voorwerpen in staatseigendom die ingeruild worden tegen andere voorwerpen die van uitzonderlijk belang zijn voor het Portugees cultureel erfgoed.

De beschermingsprocedure kan worden ingeleid door de Staat, de autonome regio's, de autarchieën of door gelijke welke natuurlijke persoon of rechtspersoon ; de beslissing wordt genomen door de Minister van Cultuur. Het aantal cultuurgooderen die onder de bescherming vallen is op dit ogenblik heel beperkt.

De uitvoer van cultuurgooderen is onderworpen aan de toelating van de Minister van Cultuur. De Staat kan een voorkooprecht uitoefenen door betaling van een bedrag tot maximum de waarde van het voorwerp.

f) Ierland

De huidige wettelijke regeling m.b.t. de bescherming van het roerend cultureel erfgoed werd ingevoerd in 1997, met de Wet op de nationale culturele instellingen (National Cultural Institutions Act, 1997).

Deze wet voorziet in een register van cultuurgooderen waarvan de uitvoer "een ernstig verlies voor het Iers erfgoed zou betekenen". Dergelijke voorwerpen mogen niet uitgevoerd worden zonder vergunning. Het register bevat hoofdzakelijk werken die deel uitmaken van publieke collecties, al zijn er ook enkele in privé-bezit.

Verder geldt een vergunningsplicht voor de uitvoer van "documenten" van meer dan 70 jaar oud, en voor schilderijen van meer dan 25 jaar oud of waarvan de waarde een bepaalde geldelijke drempel overschrijdt en die afkomstig zijn van Ierland of zich in Ierland bevinden sedert meer dan 15 jaar. Het vergunningsregime strekt zich eveneens uit tot een aantal andere categorieën van werken (bepaalde archeologische voorwerpen beschermd door de National Monuments Act, 1930 ; spellen en speelgoed, goud- en zilverwerk, optische instrumenten en uurwerken enz. van meer dan 70 jaar oud die in Ierland vervaardigd zijn ; en "antieke voorwerpen").

De Staat heeft het recht om in bepaalde omstandigheden voorwerpen die in het register zijn opgenomen (namelijk wanneer het om cultuurgoederen gaat die sedert minstens 5 jaar door een nationale culturele instelling worden beheerd en door de eigenaar teruggevorderd worden) te verwerven in overeenkomst met de eigenaar of, bij afwezigheid van overeenkomst, bij bijzonder order ("vesting order") van de Minister voor Kunst en Cultuur. Op verzoek van de eigenaar van een voorwerp verworven door de Staat bij vesting order, kan deze een vergoeding bekomen van de Staat. Indien de eigenaar niet akkoord gaat met het bedrag aangeboden door de Staat, kan hij in beroep gaan bij de rechtbank.

Het blijkt dat sommige bepalingen van de Wet van 1997 nog niet zijn uitgevoerd.

g) Nederland

Nederland hanteert bij de bescherming van zijn roerend cultureel patrimonium enkel een lijst van beschermde objecten en verzamelingen, die een bijzondere cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis hebben.

De basiswetgeving is vervat in de Wet van 1 februari 1984 tot behoud van Cultuurbezit.

De criteria voor de plaatsing van voorwerpen op de lijst zijn "onmisbaarheid" en "onvervangbaarheid". Sinds een wetswijziging van 1994 worden, behalve goederen in privé-bezit, ook voorwerpen in openbare collecties en in kerkelijk bezit beschermd.

Op 1 augustus 1998 waren er 171 voorwerpen, inclusief samenhangende 'stellen' zoals twee pendant-schilderijen of een set meubelen en 25 verzamelingen (in evenzoveel dossiers) beschermd.

Voor de (definitieve of tijdelijke) uitvoer van op de lijst geplaatste goederen is een voorafgaande toelating vereist van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Goederen die niet op de lijst staan kunnen in principe vrij geëxporteerd worden, alhoewel er ook een vorm van "spoedbescherming" bestaat voor goederen waarvan het bestaan niet bij de overheid gekend was.

De uitvoervergunning kan geweigerd worden indien door de uitvoer "de teloorgang van het voorwerp voor het in Nederland aanwezige cultuurbezit te duchten is". Een weigering tot het verlenen van een vergunning geldt van rechtswege als aanbod van de Staat tot aankoop van het beschermde voorwerp door de Staat, tegen de met de potentiële koper overeengekomen verkoopprijs. Bij afwezigheid van verkoopovereenkomst wordt de prijs in onderhandeling met de eigenaar vastgelegd of, bij onenigheid, door de bevoegde rechtbank. Het aanbod geldt voor acht maanden. Indien het aanbod niet tot een aankoop leidt – bijvoorbeeld omdat de overheid niet genoeg fondsen kan verzamelen om het goed aan te kopen – kan de uitvoer niet meer geweigerd worden.

h) Duitsland

Een federale wet van 5 augustus 1955 (Gesetz zum Schutz deutschen Kulturgutes gegen Abwanderung) regelt de bescherming van het Duitse cultuurbezit.

Zoals in Nederland wordt een lijstsysteem met een vergunningsstelsel gecombineerd, zij het dat de samenstelling van de lijst van beschermde goederen tot de bevoegdheid van de Länder en niet tot die van de federale staat behoort.

Voor de plaatsing op de lijst worden twee onderling afhankelijke criteria gehanteerd :

- het goed moet deel uitmaken van het Duits cultuurbezit ; en
- de uitvoer ervan moet een aanzienlijk verlies betekenen voor dit cultuurbezit.

De globale lijst van de cultuurgoederen en van de archieven van nationaal belang is gebaseerd op de individuele lijsten opgesteld door de Länder, en wordt bijgehouden door de federale Minister van Binnenlandse Zaken. Deze lijst is relatief kort. Niet op de lijst voorkomende voorwerpen kunnen evenwel onder de bescherming van dezelfde wet gebracht worden wanneer hun uitvoer imminent is (cf. spoedprocedure in Nederland).

In principe komen enkel goederen in privé-handen in aanmerking voor de lijst. Culturele goederen in openbaar of kerkelijk bezit, waarvoor andere overheden bevoegd zijn, kunnen in de regel niet in deze lijsten worden opgenomen.

De uitvoer van op de lijst voorkomende goederen is afhankelijk van de toelating van de federale Minister van Binnenlandse Zaken, die een beslissing neemt na een bijzondere expertencommissie te hebben gehoord. De toelating wordt geweigerd indien het belang van de bescherming van het nationaal cultuurbezit overweegt tegenover alle andere facetten van het geval. In geval van weigering bestaat geen wettelijke aankoopverplichting of voorkooprecht in hoofde van de Staat, en de eigenaar heeft geen recht op vergoeding. Nochtans trachten in de praktijk de federale en landelijke overheden een billijke regeling te treffen met de eigenaar als die om financiële redenen verplicht is te verkopen.

i) Groot-Brittannië

De huidige regeling is gebaseerd op een Act of Parliament van 1939.

Het Engelse regime is niet op een lijst maar op categorieën gebaseerd. Diverse categorieën van culturele goederen mogen enkel geëxporteerd worden mits een voorafgaande toelating door de Secretary of State for National Heritage. Naast de Europese (EU) vergunning – voor de uitvoer buiten de Europese Unie overeenkomstig de EU Verordening 3911/92 – geldt een intern vergunningsstelsel (UK licence) voor verschillende categorieën van voorwerpen die boven bepaalde waardedrempels vallen ; deze vergunning geldt ook voor uitvoer buiten de EU wanneer de voorwerpen in kwestie de UK drempel(s) overschrijden maar onder de Europese drempels vallen. Vallen de goederen in kwestie onder de relevante drempel dan is de uitvoer vrij.

In 1952 werd een adviesorgaan opgezet (het zgn. Waverley committee) om de Secretary of State te adviseren bij het nemen van een beslissing tot het verlenen of weigeren van een uitvoervergunning. Er zij opgemerkt dat ook de uitvoer van werken van levende kunstenaars geweigerd kan worden. Wanneer een vergunning vereist is, wordt het voorwerp in kwestie verwezen naar een expert-adviseur. Deze zal het object beoordelen aan de hand van de drie Waverley criteria, nl. :

- heeft het voorwerp een band met de geschiedenis en de gemeenschap van het Verenigd Koninkrijk van die aard dat de uitvoer ervan een onheil zou betekenen ("misfortune") ?
- is het werk van uitzonderlijk esthetisch belang ?
- is het werk van uitzonderlijke betekenis voor de studie van een bijzonder domein van de kunsten, onderwijs of geschiedenis ?

Als het antwoord op één van deze vragen positief is, wordt de zaak verwezen naar de Reviewing Committee on the Export of Works of Art, die de Secretary of State adviseert of een vergunning moet worden verleend, dan wel of het afleveren ervan opgeschort moet worden voor een bepaalde periode (meestal 6 maanden) om de Staat, of een andere publieke of privé-koper binnen het Verenigd Koninkrijk, de kans te geven (en de nodige fondsen in te zamelen) om het werk aan te kopen tegen de marktwaarde (fair market price). Indien geen koper bereid wordt gevonden een aanbod te doen, wordt de vergunning verleend en mag het voorwerp het land verlaten.

j) Denemarken

De Deense wetgeving betreffende de bescherming van het roerend cultureel erfgoed is vervat in de Wet nr. 332 van 4 juni 1986.

Een algemeen uitvoerverbod geldt voor culturele voorwerpen in privé-bezit die dateren van na 1660, of die een waarde hebben van minimum 100.000 Deense kroon en ouder zijn dan 100 jaar. Uitvoervergunningen moeten aangevraagd worden bij een commissie van de Deense regering ("Kulturvaerdiudvalg"). Als de vergunning geweigerd wordt, is de commissie verplicht een aanbod te doen om het voorwerp aan te kopen tegen de marktwaarde. Het aanbod vervalt als de eigenaar van het cultureel voorwerp dit aanbod niet aanvaardt binnen de drie maand.

k) Luxemburg

De Wet van 21 maart 1966 regelt onder meer de bescherming van roerende goederen van cultureel belang van meer dan 100 jaar oud of waarvan de maker sinds meer dan 50 jaar gestorven is. Deze wet bevat daarnaast een afzonderlijk hoofdstuk over (pre)historische voorwerpen ontdekt bij opgravingen of toevallige vondsten.

Deze voorwerpen kunnen, wanneer ze door export worden aangeboden, door de Staat opgeëist worden ('revendiqué') tegen een vergoeding die wordt vastgesteld in functie van de venale waarde, d.w.z. de marktwaarde die men zou bekomen indien het goed ter veiling zou worden gebracht onder normale omstandigheden.

Daarnaast onderwerpt een Groothertogelijk Besluit van 4 juni 1992 bepaalde categorieën van culturele voorwerpen aan een uitvoervergunning (wat de uitvoer buiten de Europese Unie betreft, met toepassing van de Europese Verordening 3911/92 van 9 december 1992).

Een exportweigering zonder vergoeding is theoretisch mogelijk, maar werd nog nooit toegepast.

6. Uitgangspunten van het decreetsvoorstel inzake de uitvoer van beschermde voorwerpen

a) Collectieve (staats-)rechten versus individuele rechten

De verzoening van de collectieve rechten van de gemeenschap op een goed dat tot het cultureel patrimonium van deze gemeenschap behoort met de rechten van de (individuele) eigenaar van het goed is verre van eenvoudig.

De gehanteerde beschermingssystemen variëren terzake sterk.

Zo wordt in Griekenland duidelijk de absolute voorrang gegeven aan de collectieve belangen ten nadele van de belangen van de eigenaar van het goed. Deze laatste wordt enkel als de "houder" van het goed erkent. Zijn rechten op het goed zijn beperkt. Het is de Griekse staat die als eigenlijke eigenaar van het Griekse cultureel patrimonium wordt beschouwd. Dit heeft onder meer tot gevolg dat indien de houder de toelating krijgt zijn goed uit te voeren en de Griekse staat deze uitvoer dus niet gewoonweg verbiedt en ook geen recht van voorkoop uitoefent, hij bij de verkoop van dit goed slechts recht heeft op de helft van de verkoopprijs. De andere helft gaat naar de Griekse staat als eigenaar-beheerder van het Grieks cultureel patrimonium.

De absolute prioriteit van de staat, van het collectieve belang op het individuele belang blijkt ook nauw samen te hangen met de Latijnse traditie van staats- en rechtssysteem.

Alle Latijnse landen binnen de Europese Unie (Italië, Spanje, Frankrijk, Portugal) bezitten een beschermingssysteem dat hen toelaat om de uitvoer van een cultureel goed gewoonweg te weigeren indien dit nodig geoordeeld wordt.

Deze weigering geeft in principe geen enkel recht op een schadevergoeding wegens gederfde inkomsten of wegens de inperking van het eigendomsrecht van de eigenaar (zie evenwel het Van Gogh-proces in Frankrijk waarbij de Franse staat tot een zeer hoge schadevergoeding werd veroordeeld wegens het indertijd weigeren van een uitvoervergunning).

Naast deze weigering zonder meer, beschikt de staat eveneens over een recht op voorkoop. Indien een goed belangrijk wordt geacht kan de staat de uitvoer ervan weigeren en het zelf aankopen, ofwel tegen de bij de vraag tot uitvoertoelating aangegeven waarde, ofwel tegen een prijs vastgesteld na onderhandelingen met de eigenaar. Stok achter de deur blijft uiteraard steeds de mogelijkheid van een exportverbod zonder meer.

De lidstaten met een meer "noordelijk" staats- en rechtssysteem (Duitsland, Nederland, Denemarken, Groot-Brittannië) hebben meer oog voor de belangen van de eigenaar van het goed, waardoor de collectieve rechten op het goed duidelijk worden ingeperkt.

Zo is het er onmogelijk om de uitvoer van een belangrijk cultureel goed zonder meer te verbieden. De enige mogelijkheid daartoe is de uitoefening van een recht van voorkoop door de staat. Hierdoor treedt de staat in de plaats van de buitenlandse koper en verplicht hij zich het goed aan te kopen tegen de waarde van het goed (cfr. het begrip "fair market price" in Groot-Brittannië). Kan de staat deze prijs niet opbrengen, dan kan het goed in kwestie vrij geëxporteerd worden.

Nadeel van dit systeem vormen de vrij hoge prijzen die dergelijke goederen halen op de internationale markt. De staat moet de financiële mogelijkheden hebben en de bereidheid om een deel van deze middelen te besteden voor het behoud van zijn cultureel patrimonium.

Algemeen kan gesteld worden dat een wettelijk sterk doorgedreven bescherming van de collectieve rechten op deze goederen, ingaand tegen het particulier belang van de eigenaar, fraude en ontduiking meer in de hand werkt dan de systemen die dit particulier belang een ruimere erkenning geven.

België situeert zich momenteel in vergelijking met de Griekse positie op het andere uiteinde van de schaal. De facto wordt er geen collectief recht erkend dat de uitvoer van een belangrijk cultureel goed door de eigenaar van het goed (rechtstreeks) kan verhinderen.

Deze situatie beantwoordt aan een zeker aanvoelen binnen het milieu van privé – zowel als publieke eigenaars en handelaars die principieel tegen elke bemoeienis van de overheid met hun eigendom gekant zijn. Deze positie wordt gesteund door het grondwettelijk recht op eigendom en het belang dat de Belgische wetgever traditioneel aan het eigendomsrecht en de vrijwaring van het eigendomsrecht toekent.

Anno 2000 kan evenwel niet meer ontkend worden dat de gemeenschap zekere collectieve rechten heeft op die culturele goederen die binnen het cultureel patrimonium van de gemeenschap een bijzondere plaats innemen. Welke de aard van die rechten is en hoever die rechten gaan, is een vraag die stof biedt voor eindeloze discussies.

Essentieel voor een decreet is evenwel dat het praktisch toepasbaar is, rekening houdt met de externe realiteit die het wil reguleren en niet het tegenovergestelde effect tot gevolg heeft van wat het wil bereiken.

In dit decreet werd dan ook eerder geopteerd voor de "noordelijke" benadering. Een uitvoerverbod zonder meer kan niet binnen het kader van dit decreet. Indien de overheid een bepaald goed als belangrijk beschouwt voor het nationaal cultureel patrimonium, dan kan zij deze uitvoer enkel verhinderen door haar recht op aankoop uit te oefenen. De overheid kan dan, ofwel het goed van de kandidaat-uitvoerder afkopen door betaling van de bij de aanvraag tot uitvoertoelating aangegeven waarde van het goed, ofwel in onderhandeling treden met de eigenaar indien zij de aangegeven waarde onrealistisch vindt. Wordt dit recht tot aankoop niet binnen een bepaalde termijn uitgeoefend, dan geldt dit als een toelating om het cultuurgoed buiten de (landsgrenzen) (de Vlaamse Gemeenschap) te brengen.

Het zou inderdaad onrealistisch zijn om op dit punt het in de mediterrane landen gehanteerde systeem over te nemen. Een dergelijke regeling zou het individuele eigendomsrecht van de eigenaar te zeer aantasten.

Dergelijke cultuurobjecten hebben immers niet enkel een culturele waarde, het zijn ook beleggingsobjecten en als dusdanig zeer beweeglijk. Een te strenge wetgeving zou zeer snel een uittocht van deze goederen naar het buitenland tot gevolg hebben en zou de illegale handel in cultuurobjecten zeer in de kaart spelen.

Een gevolg van deze optie is evenwel dat de Vlaamse Gemeenschap de nodige financiële middelen zal moeten voorzien om de mogelijkheid om dit recht op aankoop ook daadwerkelijk uit te oefenen. Ondanks de achteruitgang van de prijzen op de kunstmarkt, blijven de prijzen voor de echt belangrijke objecten op een hoog niveau.

b) Het toepassingsgebied : lijstensysteem versus het categorieënsysteem

In principe biedt artikel 36 van het E.G.-verdrag enkel de mogelijkheid om de top van de culturele goederen, de zogezegde "nationale schatten" van het vrij verkeer van goederen uit te sluiten.

In de praktijk varieert de uitgebreidheid van het toepassingsgebied van de bescherming sterk van land tot land. Dit hangt in de eerste plaats samen met het in de diverse landen gehanteerde systeem (lijsten- of categorieënsysteem), alsook met de geest in dewelke deze systemen worden toegepast.

Bij het lijstensysteem gaat men uit van een beperkt aantal goederen en verzamelingen die omwille van hun onmiskenbaar belang nominatim op de lijst van het beschermd cultureel patrimonium worden geplaatst. De goederen op die lijst zijn aan uitvoerbeperkingen onderworpen, de overige cultuurobjecten kunnen in principe vrij uitgevoerd worden.

Voordelen van een dergelijk systeem zijn de rechtszekerheid voor zowel eigenaar, handelaar als overheid die het gevolg is van het duidelijk statuut van de cultuurobjecten (indien op de lijst, beschermd – niet op de lijst, niet beschermd) ; de beperkte bureaucratie nodig om dit systeem toe te passen ; de minimale ontwrichting van de kunsthandel ; een beperkt en duidelijk toepassingsgebied.

Nadeel is dan weer dat mogelijks belangrijke cultuurobjecten waarvan de aanwezigheid of het bestaan aan de overheid niet bekend was, in principe zonder enige belemmering uitgevoerd kunnen worden.

Het categorieënsysteem heeft als voordeel dat in principe alle goederen die tot een bepaalde categorie behoren beschermd worden, dus ook die goederen waarvan het bestaan pas later bekend wordt.

Nadeel is dan weer dat een dergelijk systeem, zeker als de categorieën uitgebreid zijn, veel meer bureaucratie vereist, minder duidelijk aangeeft of een concreet goed al dan niet onder de bescherming valt ; de kunsthandel meer bemoeilijkt en vaak ook gepaard gaat met een verdergaande inperking van de rechten van de eigenaar van het cultuurobject. Dit laatste leidt dan weer tot een illegale handel en een parallelle zwarte markt die de officiële handel ontmoedigt en als dusdanig de resultaten van de beschermingswetgeving in gevoelige mate ondermijnt.

Een bijzondere plaats neemt het Engelse systeem in. Dit combineert een categorieënsysteem met een verregaand respect voor de rechten van de eigenaar van het goed. De overheid beschikt er enkel over een recht van voorkoop om een ongewenste uitvoer tegen te gaan. Wordt dit recht niet binnen een bepaalde periode benut, dan kan de eigenaar het goed in kwestie vrij uitvoeren.

Daar deze voorkoop tegen de marktwaarde van het goed gebeurt, bevindt de eigenaar zich in een vrij zekere positie. Dit ontmoedigt de illegale handel omdat de risico's ervan niet opwegen tegen de mogelijke voordelen die het illegale circuit in vergelijking met het officiële circuit kan bieden.

Tot slot dient er op gewezen te worden dat de landen die met een categorieënsysteem werken, dit systeem ook alle aanvullen met een lijstensysteem, voornamelijk gericht op de goederen in overheidsbezit.

Huidig ontwerp is geïnspireerd op de in Nederland en Duitsland toegepaste lijstensystemen. De in Vlaanderen ingevoerde regeling is echter hybride in die zin dat het de bedoeling is om aan dit decreet ook een decreet betreffende de uitvoer van cultuurgooderen te koppelen. Dit decreet stelt een uitvoervergunning verplicht voor cultuurgooderen die binnen de door de Douaneverordening van de Europese Unie geïndiceerde categorieën vallen en vanuit Vlaanderen buiten de Europese (Douane) Unie gebracht worden.

c) Bescherming van de goederen in overheids- en kerkbezit

De Richtlijn 93/7 kent aan de lidstaten van de Europese Unie het recht toe om de terugkeer te vorderen van cultuurgooderen uit overheidscollecties en kerkcollecties die op onrechtmatige wijze naar een andere lidstaat werden gebracht. Om deze vorm van extra-bescherming te genieten dienen deze goederen wel officieel beschouwd te worden als een nationale schat volgens de wetgeving van het land waaruit deze goederen afkomstig zijn.

Op basis van dit gegeven werd dan ook besloten om goederen in overheids- en kerkbezit in aanmerking te nemen voor opname in de lijst van het beschermd roerend cultureel patrimonium.

7. Uitgangspunten van het decreetsvoorstel inzake behoud/conservatie en restauratie

Het zorgend omgaan met erfgoed, zowel roerend als onroerend, veronderstelt dat iedereen die de verantwoordelijkheid draagt voor deze cultuurgooderen zich bewust is van de grondregel dat conservatiemaatregelen en onderhoudswerkzaamheden voorrang hebben op eigenlijke restauratiewerken.

Conservatie en onderhoud beogen immers het vertragen of voorkomen van verval of schade, zonder dat het historisch materiaal wordt aangetast. Restauratie evenwel veronderstelt steeds een ingreep die in min- of meerdere mate afbreuk doet aan de integriteit en authenticiteit van het object.

Daarom stelt het Charter van Venetië (1964) -wat de monumentenzorg betreft- overduidelijk : “Restaureren is een ingreep die een uitzonderingskarakter moet dragen”.

Eenzelfde bekommernis vindt zijn neerslag in het Charter van Kopenhagen (1984) met betrekking tot de beroepsethiek van de restaurator.

Het is belangrijk dat het in vakkringen internationaal aanvaarde beginsel van de voorrang van conservatie en onderhoud op restauratie en herstel ook in onderhavig decreet wordt gehuldigd.

Van de eigenaar (of de bezitter of de houder) mag verwacht worden dat hij – mede in zijn eigen belang – ervoor zorgt zijn cultuurgooderen in goede staat te bewaren. De verplichting tot “preventieve conservatie” moet als een gewone last van het eigendoms- of bezitsrecht beschouwd worden, en geeft dus in principe geen recht op enige vergoeding vanwege de overheid.

Anderzijds is het billijk dat de overheid, die verplichtingen oplegt die ook verder reiken dan deze preventieve conservatiemaatregelen, voorziet in een financiële tegemoetkoming die de eigenaar (bezitter of houder) aanmoedigt om zijn beschermd erfgoed met de grootste zorg te beheren. De Vlaamse regering zal daartoe een zorgvuldig afgewogen subsidieregeling moeten vaststellen.

8. Opmerkingen van de Raad van State

a) De technische voorstellen tot tekstaanpassing

De door de Raad van State voorgestelde technische aanpassingen werden integraal in de ontwerptekst opgenomen, behalve wat de voorgestelde tekstaanpassing voor artikel 6 betreft. Hier werd de door de Raad van State voorgestelde tekst overgenomen mits vervanging van de notie 'voorwerp' door de omschrijving 'roerend goed of verzameling'. Deze laatste noties zijn terug te vinden in artikel 2 van het ontwerp. Er werd voorkeur gegeven aan de hantering van de reeds gebruikte noties 'roerend goed' en 'verzameling' boven de introductie in de ontwerptekst van de nieuwe notie 'voorwerp'.

Tevens werden alle geldbedragen in euro omgezet.

Wat de strafbepalingen betreft werd, in toepassing van de wet van 26 juni 2000 betreffende de invoering van de euro in de wetgeving die betrekking heeft op aangelegenheden als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet, ervoor geopteerd om de frankvermeldingen door eurovermeldingen te vervangen. In de praktijk : een boete van 100 frank werd voor 1 januari 2002 vermenigvuldigd met 200 ; dit wordt nu een boete van 100 euro, te vermenigvuldigen met 5.

b) De inhoudelijke opmerkingen/ voorstellen, tot tekstaanpassing

De Raad van State formuleerde tevens een aantal meer inhoudelijke opmerkingen en tekstvoorstellen. Deze worden hiernavolgend besproken :

– bevoegdheidsomschrijving Vlaamse Gemeenschap

De Raad van State gaat in haar algemene opmerkingen bij het voorontwerp op deze vraag in. De Raad verwijst daarbij naar artikel 127, § 2 van de Grondwet en wijst erop dat de in de ontwerptekst gebruikte noties 'binnen de Vlaamse Gemeenschap' en 'buiten de Vlaamse Gemeenschap' dienen gedefinieerd te worden (in de zin van bovenvermeld artikel van de Grondwet), zo ervoor geopteerd wordt om deze noties te behouden.

Er werd voor geopteerd om deze noties te behouden en ze te definiëren op basis van het door de Raad van State geformuleerde tekstvoorstel.

In de ontwerptekst werd daartoe een artikel 2, 6° en 7° ingevoegd. Deze invoegingen luiden als volgt :

Artikel 2, 6° binnen de Vlaamse Gemeenschap : in het Nederlandse taalgebied of in de instellingen gevestigd in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, die wegens hun activiteiten moeten worden beschouwd uitsluitend te behoren tot de Vlaamse Gemeenschap ;

Artikel 2, 7° buiten de Vlaamse Gemeenschap : buiten het Nederlandse taalgebied en buiten de instellingen gevestigd in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, die wegens hun activiteiten moeten worden beschouwd uitsluitend te behoren tot de Vlaamse Gemeenschap.

– financiering decreet

Artikel 19 van het voorontwerp regelt de financiering van het decreet. Het aan de raad van State voorgelegde initiële artikel 19 van dit decreet voorzag dat daartoe jaarlijks een krediet zou worden ingeschreven op een specifieke basisallocatie en dat de saldi van dit krediet jaarlijks overdraagbaar zouden zijn tot een bedrag van 1.000.000 euro.

De Raad van State stelde evenwel dat deze bepaling beter geschrapt kan worden. Daar de begroting jaarlijks door de decreetgever gestemd moet worden, kan deze bepaling de decreetgever niet binden, terwijl deze bepaling wel deze indruk geeft. Bovendien is de voorgestelde cumulatie van niet bestede saldi tegen de wetten van de Rijkscomptabiliteit, wetten waarvan de Gemeenschappen niet kunnen afwijken.

In opvolging van deze bemerking werd het initiële artikel 19 geschrapt en werd gekozen voor een fondsformule ter financiering van dit decreet (cfr. de huidige versie van artikel 19)

– delegaties

De Raad van State merkte in haar advies op dat het ontwerp een discrepantie vertoont. De decreettekst voorziet een algemene machtiging tot subdelegatie waar de memorie van toelichting stelt dat het enkel de bedoeling is om de bevoegdheden tot het nemen van individuele besluiten te delegeren.

Deze opmerking is terecht.

Besloten werd om artikel 27 van het ontwerp te schrappen en voor dit decreet geen specifieke eigen (sub)delegatieregeling te voorzien. Hieruit volgt dat voor dit decreet de algemene (sub)delegatiereglementering van toepassing is. Deze algemene regeling is vastgelegd in het besluit van de Vlaamse regering van 13 juli 2001 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse regering.

Conform artikel 15, 1° van dit besluit hebben de leden van de Vlaamse regering, ieder wat hem of haar betreft, delegatie voor het nemen van beslissingen voor de toepassing van de decreten. Overeenkomstig artikel 16, 1° van dit besluit geldt de delegatie, toegestaan bij artikel 15, niet voor het nemen van reglementaire besluiten.

Overeenkomstig artikel 18 van dit besluit kunnen de leden van de Vlaamse regering hun bevoegdheden, gedelegeerd overeenkomstig artikel 15, delegeren aan personeelsleden van de diensten van de Vlaamse regering of van de Vlaamse openbare instellingen. Zij kunnen die personeelsleden machtigen om, mits zij hiervan kennis geven, die bevoegdheden verder te delegeren en te laten subdelegeren aan personeelsleden aanduiden die onderworpen zijn aan hun hiërarchisch gezag.

c) Andere wijzigingen

Naast de wijzigingen, doorgevoerd op basis van het advies van de Raad van State, werd nog een wijziging aangebracht in artikel 4, § 2. De laatste zinsnede 'Het secretariaat van de Raad wordt waargenomen door de afdeling Beeldende Kunst en Musea van de administratie Cultuur.' werd als volgt vervangen : 'Het secretariaat van de Raad wordt waargenomen door de administratie van de diensten van de Vlaamse regering, bevoegd voor het roerend cultureel erfgoed.'

De nakende herstructurering van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap noopt tot de voorgestelde, meer algemene omschrijving van de bevoegde administratieve dienst.

Commentaar bij de artikelen

HOOFDSTUK I

Algemene bepalingen

Artikel 1

Artikel 1 geeft aan dat dit decreet een gemeenschapsmaterie regelt.

Artikel 2

1° beschermd voorwerp

Geopteerd wordt voor een ruime, eerder formele definitie van het begrip "beschermd voorwerp".

Beschermde voorwerpen zijn die goederen en verzamelingen die, in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap worden opgenomen (cfr. infra).

Zolang het aantal beschermde voorwerpen beperkt blijft tot "het nationaal artistiek, historisch en archeologisch erfgoed", blijft dit decreet binnen het kader van artikel 36 van het Verdrag van Rome dat een exceptie vormt op de regel van het vrij verkeer van goederen binnen de Europese Unie.

Dit artikel legt de lidstaten bij de definiëring van hun cultureel erfgoed geen inhoudelijke criteria op.

2° verzameling

Het is logisch dat ook verzamelingen in hun geheel in de lijst van het roerend cultureel erfgoed kunnen opgenomen worden. Vaak is het net de onderlinge samenhang van de stukken die tot de collectie behoren, die het belang van de collectie uitmaakt ; terwijl elk stuk afzonderlijk een veel geringer belang op zich kan hebben en afzonderlijk niet als een nationale schat zou worden beschouwd.

3° lijst , 4° Raad en 5° aanvrager

De in het decreet voor deze termen gegeven definities hoeven geen verdere verduidelijking.

6° binnen de Vlaamse Gemeenschap en 7° buiten de Vlaamse Gemeenschap

Deze definities werden op voorstel van de Raad van State in het ontwerp ingevoegd. De bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap is inzake culturele aangelegenheden, beperkt tot het Nederlandse taalgebied en de in Brussel-Hoofdstad gevestigde instellingen, die wegens hun activiteiten beschouwd moeten worden als uitsluitend behorend tot de Vlaamse Gemeenschap.

Artikel 3

Artikel 3 bepaalt dat de Vlaamse regering de lijst van cultuurgooederen vaststelt die omwille van hun bijzondere betekenis tot het cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap behoren en derhalve voor de Vlaamse Gemeenschap bewaard moeten blijven.

Rijst de vraag welke objecten en verzamelingen aan hoger gesteld criterium voldoen ? Welke goederen en verzamelingen kunnen door de Vlaamse regering op de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap geplaatst worden ?

In de eerste plaats moet gelet worden op de waarde die een goed of een verzameling heeft als uiting van of bijdrage tot onze cultuur of voor bestudering door de wetenschap.

De faam van een goed in Vlaanderen of daarbuiten werpt eveneens gewicht in de weegschaal.

Ook goederen van vreemde oorsprong kunnen, door hun zeldzaamheid of door hun bijzondere relatie – van welke aard ook – met de cultuur of de geschiedenis van Vlaanderen, hiervoor in aanmerking komen.

Niet alleen de voortbrengselen uit ons eigen verleden, maar ook de banden in het verleden met andere beschavingen, de invloed van gedachten en voortbrengselen uit andere landen en gemeenschappen, zijn van belang voor het begrip van onze eigen samenleving in onze tijd. Een aantal van elders afkomstige goederen heeft mee het beeld van de Vlaamse cultuur bepaald. Bijvoorbeeld goederen die getuigen van de band die Vlaanderen met een ander land heeft gehad, of verzamelingen die van oudsher in Vlaanderen zijn verzorgd en beschreven. Natuurlijk kunnen zulke goederen en verzamelingen ook voor de cultuur van het land van ontstaan van belang zijn. In gevallen van een mogelijke uitvoer naar het land van herkomst zal dan moeten nagegaan worden welk belang overweegt.

Voor kunstwerken weegt de artistieke zwaar. De opvattingen hierover verschuiven maar op de lange duur ontstaat toch vaak een vrij algemene waardering. Dit betekent niet dat voor de uitvoer van kunstwerken van matige kwaliteit geen vergunning geweigerd kan worden. Zo kan, indien van een beroemd en algemeen erkend kunstenaar zich slechts enkele werken van eerder middelmatige kwaliteit in de Vlaamse Gemeenschap bevinden, toch besloten worden om de uitvoer van een dergelijk werk te verbieden. Ook kan het wenselijk zijn om de uitvoer van een kunstwerk van de hand van een kunstenaar, groot in zijn tijd, maar nu door het veranderde esthetische aanvoelen vergeten en gedisavouéerd, te verhinderen.

Verder zijn er goederen en verzamelingen waarvan het belang vooral wordt bepaald door hun wetenschappelijke betekenis.

Zeldzaamheid en onmisbaarheid moeten de richtlijn zijn om een goed of verzameling al dan niet op de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap te plaatsen. Die eigenschappen worden mee bepaald door de plaats die een goed of verzameling in de loop der tijd in onze samenleving heeft ingenomen. Die plaats zal dikwijls van grotere betekenis zijn bij verblijf in min of meer openbare of religieuze instellingen dan wanneer het goed altijd in particulier bezit is geweest of pas recentelijk in de Vlaamse Gemeenschap werd binnengebracht.

Krachtens artikel 3, § 1 kunnen alle roerende cultuurobjecten, ook deze onroerend door bestemming, in de lijst worden opgenomen.

Waar het cultuurobjecten, onroerend door bestemming, betreft raken de bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap die van het Vlaamse en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Gemeenschap en Gewest kunnen inderdaad, zij het op een verschillende basis, één en hetzelfde werk beschermen. Het Gewest beschermt een goed, onroerend door bestemming, als deel van een groter geheel (een monument) ; de Gemeenschap beschermt een goed, los van zijn eventuele banden met het (beschermd) monument waarin het zich bevindt, omwille van de eigen betekenis van het voorwerp op zich.

Zie in dit verband ook het advies van de Raad van State bij het door de regering van de Franse Gemeenschap ingediende project de décret relatif aux biens culturels de la Communauté française (advies L 22.918/9 van 18/4/1994, p.4).

Dit advies luidt als volgt : "Les (autres), immeubles par destination ... peuvent être protégés aussi bien par les Régions que par les Communautés, mais à titres différents. Si une Région protège un tel objet immeuble par destination, c'est en raison de ce que celui-ci fait partie d'un monument, alors que la protection accordée par une Communauté porte sur l'objet envisagé dans un autre état que celui qui le rend immeuble par destination, donc indépendamment de sa relation avec un immeuble par nature, classé ou non."

Zo worden momenteel de werken van Rubens in de kathedraal van Antwerpen krachtens het monumentendecreet van het Vlaamse Gewest beschermd. Het is denkbaar dat de Vlaamse Gemeenschap deze werken omwille van hun autonome betekenis en belang op de lijst van het roerend cultureel erfgoed plaatst.

Rijst de vraag of deze plaatsing ook enige meerwaarde biedt voor de bescherming van deze werken. Dit is wel degelijk het geval. De bescherming die de monumentenwetten van de gewesten bieden aan de roerende goederen, onroerend door bestemming, die mee met het monument beschermd worden, is ruim maar heeft tegelijkertijd ook zijn lacunes. Zo heeft het Vlaamse Gewest bij ontvreemding/diefstal geen autonoom vorderingsrecht ten aanzien van het goed. Als het goed bovendien ook naar het buitenland wordt gebracht, zijn de actiemogelijkheden voor het Gewest om de terugkeer van het goed te bekomen, beperkt.

Huidig decreet biedt, in vergelijking met de monumentenwetten, belangrijke aanvullende actiemiddelen.

Zo beschikt de Vlaamse Gemeenschap (via de Belgische overheid) met toepassing van de Europese Richtlijn 93/7 over een autonoom vorderingsrecht tot terugkeer van beschermde voorwerpen die, in overtreding met haar wetgeving tot bescherming van het cultureel erfgoed, naar een andere lidstaat van de Europese unie werden overgebracht. Het gaat hier om een vorderingsrecht dat het goed zelf volgt en niet om een vorderingsrecht tegen de overtreders van de beschermingswetgeving van de Vlaamse Gemeenschap.

Vandaar dat dit decreet wel degelijk in de mogelijkheid voorziet om ook cultuurgooederen, beschermd krachtens de monumentenwetgeving, in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap op te nemen.

Artikel 3, § 2 regelt de samenloop van de beschermingsmaatregelen van de Gemeenschaps- en de Gewestwetgevingen op het vlak van de bescherming van de fysieke staat van de beschermde voorwerpen (artikel 8 tot 10 van het decreet). Zonder uitdrukkelijke beslissing daartoe van de Vlaamse regering zijn de artikelen 8 tot en met 10 niet van toepassing op deze beschermde voorwerpen. Deze benadering laat de Vlaamse regering toe om, voor wat de bescherming van de fysieke staat van deze objecten betreft, het eigen beschermingsregime enkel van toepassing te verklaren wanneer dit expliciet nodig geacht wordt. Hierdoor wordt een ongewenste proliferatie van beschermingsmaatregelen op het terrein vermeden, terwijl anderzijds de Vlaamse regering wel over de mogelijkheid beschikt om, zo en wanneer zij dit noodzakelijk acht, de artikelen 8 tot en met 10 van dit decreet op bepaalde objecten van toepassing te verklaren.

HOOFDSTUK II

De Raad voor het behoud van het roerend cultureel erfgoed

Artikel 4

Artikel 4 voorziet in de oprichting van een Raad voor het behoud van het roerend cultureel erfgoed. Deze Raad zal de Vlaamse regering adviseren inzake het beleid op het vlak van het roerend cultureel erfgoed en inzake de toepassing van dit decreet. De Raad zal verder alle taken vervullen die haar bij dit decreet of zijn uitvoeringsbesluiten worden opgedragen.

Deze adviesopdracht strekt zich onder meer uit tot :

- het adviseren inzake de vaststelling van de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap ;
- het adviseren van advies inzake de beschrijving van de verzamelingen die in de lijst worden opgenomen ;

- het adviseren van de eigenaar, bezitter of houder van een beschermd voorwerp of verzameling inzake de door hem geplande rechtstreekse ingrepen op het beschermd voorwerp of op voorwerpen uit de beschermde verzameling.

Bij de samenstelling van de Raad dient gezorgd te worden voor een evenwichtige vertegenwoordiging van de diverse actoren binnen het werkveld. Daarbij kan onder meer gedacht worden aan deskundigen uit de openbare en privé-sector, conservatoren, handelaars en verzamelaars.

HOOFDSTUK III

Vaststelling en bekendmaking van de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap

Artikel 5

Artikel 5 van dit decreet legt de procedure vast inzake de vaststelling van de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap. Dit gebeurt in twee stappen.

De eerste stap is de voorlopige opname van een roerend goed of verzameling in de lijst.

De Vlaamse regering en de Raad gaan na welke roerende goederen en verzamelingen voor opname in de lijst in aanmerking komen. Deze worden dan bij wijze van voorlopige maatregel in de lijst opgenomen. Deze beslissing wordt door middel van publicatie in het Belgisch Staatsblad bekend gemaakt. De eigenaar wordt tevens bij aangetekend schrijven van deze voorlopige opname op de hoogte gebracht en wordt uitgenodigd de Vlaamse regering zijn standpunt ten aanzien van deze voorlopige opname mee te delen. Vanaf de kennisneming van de aanschrijving door de eigenaar, bezitter of houder zijn alle door het decreet opgelegde beschermingsmaatregelen van toepassing.

Indien de eigenaar niet zelf ook tegelijkertijd de bezitter en houder van het goed is, dan is hij ertoe gehouden om onmiddellijk, en ten laatste 20 dagen na ontvangst van het aangetekend schrijven van de Vlaamse regering, dezen van de voorlopige opname van het goed op de hoogte te stellen.

Indien de eigenaar van het goed niet bekend is, dan wendt de Vlaamse regering zich tot de bezitter of de houder van het goed.

De aldus aangeschreven persoon maakt, zo snel mogelijk en ten laatste 20 dagen na de kennisgeving, de persoon of instantie bekend tot wie de Vlaamse regering zich met betrekking tot dit goed dient te richten. Dit zal in de regel de eigenaar zijn of degene die door de eigenaar gemandateerd werd om voor hem op te treden.

Eigenaars, bezitters of houders die aangeschreven werden en die nalieten om de eventuele andere rechthebbenden op het goed, eventuele houder inclusief, van de voorlopige opname van het goed in de lijst op de hoogte te stellen, zijn strafbaar overeenkomstig artikel 22.

Omdat de Vlaamse regering alles in het werk moet stellen om het decreet toe te passen, moet zij, wanneer ze noch eigenaar, noch de bezitter, noch de houder kent, maar wel een vermoeden heeft, een poging ondernemen om de eigendomssituatie via een derde persoon te achterhalen. Aan deze “derde persoon” die geen mandataris is, wordt enkel – geheel vrijblijvend – gevraagd mee te werken. Aangezien hij daartoe niet verplicht is, komt ook zijn eventueel beroepsgeheim niet in het geding. Hij kan uiteraard ook niet aansprakelijk of strafbaar zijn.

De bescherming die dit decreet aan de voorlopig in de lijst opgenomen goederen biedt, is per definitie beperkt in de tijd. Binnen 9 maanden na de bekendmaking van de voorlopige opname in het Belgisch Staatsblad, moet de Vlaamse regering, na de eigenaar en de Raad te hebben gehoord, beslissen om deze goederen en verzamelingen al dan niet definitief in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap op te nemen.

De definitieve opname vormt de tweede stap van de procedure.

De procedure voor de definitieve opname is analoog aan de procedure die bij de voorlopige opname gevolgd dient te worden.

Wanneer het verzamelingen betreft stelt de Vlaamse regering tegelijkertijd met de beslissing tot definitieve opname in de lijst, vast welke goederen tot deze verzameling behoren. Deze samenstelling wordt dan bij de lijst gevoegd (art. 5, § 5).

Artikel 5, § 5 legt tevens de regels vast inzake het bepalen van de samenstelling van de verzameling.

De door de Vlaamse regering definitief vastgestelde inventaris van een beschermd verzameling kan nooit uitgebreider zijn dan de inventaris die opgesteld werd bij de voorlopige opname van de verzameling in de lijst.

Blijkt dat een meer uitgebreide omschrijving van de verzameling nodig is (omdat men de verzameling bij de voorlopige plaatsing te beperkend omschreven heeft), dan kan dit enkel door voor deze uitbreiding opnieuw de volledige opnameprocedure te doorlopen, te beginnen met de voorlopige opname van deze uitbreiding op de lijst.

Artikel 5, § 6 bepaalt dat de Vlaamse regering, de Raad gehoord, ook kan besluiten om een beschermd voorwerp, het weze één individueel object, het weze een verzameling, uit de lijst van het roerend cultureel erfgoed te schrappen.

Zo is het mogelijk dat men na verloop van tijd van oordeel is dat de bescherming van een volledige collectie niet meer noodzakelijk of verantwoord is en dat het volstaat enkel het meest relevante deel van de collectie (bijvoorbeeld in een boekencollectie de 16e en 17e eeuwse kruidenboeken) in de lijst te handhaven.

Zo is het ook mogelijk dat na enige tijd door wetenschappelijk onderzoek nieuwe gegevens aan het licht komen waaruit blijkt dat bepaalde stukken die mee met de verzameling beschermd werden in feite niet tot de historische collectie behoren die men initieel wenste te beschermen.

Eventueel kan een schrapping overwogen worden wanneer uit expertise blijkt dat het aandeel van de toevoegingen en/of oude restauraties groter is dan aanvankelijk gedacht, en het beschermd voorwerp daardoor op onomkeerbare wijze zijn oorspronkelijk geheel gedeeltelijk verloren heeft.

Tevens kan een schrapping uit de lijst overwogen worden als een beschermd voorwerp zijn zeldzaam karakter verliest ten gevolge van de invoer/ontdekking van meerdere gelijkaardige, beter bewaarde objecten. In dat geval kan het voorwerp immers beter op de lijst vervangen worden door een of meerdere van deze nieuw ontdekte/ingevoerde objecten.

Ook wanneer een beschermd voorwerp ten gevolge van de door de tijd heen verschuivende esthetische of cultuurhistorische inzichten, aan belang en waarde heeft ingeboet, en het daardoor niet langer ervaren wordt als een essentieel onderdeel van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap, kan dit leiden tot het schrappen van dit beschermd voorwerp uit de lijst. Een dergelijke evolutie kan zich zowel voordoen ten aanzien van een object als ten aanzien van een verzameling.

Ook is de situatie denkbaar waarbij de ontdekking dat een beschermd voorwerp in feite niet van de hand zelf is van de meester aan wie men het toeschreef maar slechts van een navolger, leidt tot een schrapping van dit voorwerp uit de lijst.

Tot zover enkele voorbeelden van situaties waarin de schrapping van een beschermd voorwerp overwogen moet worden.

Artikel 5, § 8 tot slot bepaalt dat het nalaten van het doen van de nodige meldingen inzake de opname van het cultuurgoed in de lijst van beschermde voorwerpen, de nalatige bezitter, eigenaar of houder blootstelt aan een gerechtelijke vordering die hem ertoe verplicht om in te staan voor de schade die het beschermd voorwerp inmiddels opliep (artikel 23) of hem aansprakelijk stelt voor het buiten de Vlaamse Gemeenschap brengen van het beschermd voorwerp (artikel 25).

Artikel 6

Artikel 6 geeft de gevallen aan waarin de opname van een goed of verzameling in de lijst enkel kan gebeuren mits akkoord daartoe van de eigenaar.

Het gaat concreet om de volgende gevallen :

1) wanneer het goederen of verzamelingen betreffen die eigendom zijn van hun vervaardiger.

De ratio van deze uitzondering is duidelijk. De individuele rechten van de maker op zijn werk kunnen niet ondergeschikt worden gemaakt aan het gemeenschapsbelang dat een Gemeenschap eventueel op zijn werk zou willen laten gelden.

2) wanneer het goed of de verzameling minder dan vijf jaar geleden naar de Vlaamse Gemeenschap werd gebracht.

Deze bepaling is in hoofdzaak bedoeld als een vorm van expliciete garantie naar de handelaars, verzamelaars, tentoonstellersmakers en bruikleengevers toe en garandeert dat een 'tijdelijke' invoer niet aangegrepen zal worden om het ingevoerde voorwerp of verzameling, tegen de wil van de eigenaar in, in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap op te nemen.

3) wanneer het goed of de verzameling eigendom is van de persoon die het binnen de Vlaamse Gemeenschap heeft gebracht, of die het, binnen vijf jaar na dat het binnen de Vlaamse Gemeenschap is gebracht, heeft verworven, met of zonder tegenprestatie.

Deze bepaling wil de invoer en de herinvoer van belangrijke cultuurgoederen aanmoedigen door de invoerder of de onmiddellijke verwerver een garantie van ongestoorde eigendom te bieden.

Zonder een dergelijke garantie zou de weerstand tegen een dergelijke invoer of herinvoer veel groter zijn en zou de eigenaar er in een aantal gevallen allicht vanaf zien uit angst dat zijn goed door de directe toepassing van de beschermingswetgeving geïmmobiliseerd zou worden.

Er zij in dit verband gewezen op de algemene noodzaak om voor belangrijke cultuurgoederen vlotte mogelijkheden tot schenking/inbetalinggeving voor successierechten te voorzien. Deze materie blijft evenwel tot op heden een federale aangelegenheid (artikel 71 en 83 van het Wetboek van Successierechten). Hiervoor is dus een samenwerkingsakkoord met de federale overheid vereist.

Voor de rechtspersonen die eigenaar zijn van dergelijke cultuurgoederen, geldt deze exceptie slechts tot dertig jaar na het binnen de Vlaamse Gemeenschap brengen van het goed of de verzameling. Rechtspersonen kunnen immers in principe voor onbepaalde duur blijven voortbestaan en de bescherming zoals voorzien bij dit decreet derhalve te lange tijd dode letter zou kunnen blijven.

Artikel 7

Artikel 7 vertrouwt de Vlaamse regering de taak toe om bij uitvoeringsbesluit de nodige maatregelen te nemen om de inrichting van de lijst en de manier waarop de voorwerpen en verzamelingen beschreven moeten worden, te bepalen.

Tevens bepaalt de Vlaamse regering de wijze waarop de lijst bekend gemaakt zal worden. Om de privacy te waarborgen mag, behoudens in geval van overheidsbezit, noch de naam van de eigenaar, bezitter of houder, noch de bewaarplaats van de beschermde voorwerpen bekend gemaakt worden.

HOOFDSTUK IV

Bescherming

Artikel 8

Artikel 8, § 1 legt de eigenaars, bezitters en houders van een beschermd voorwerp op om dit in goede staat te bewaren.

Van hen wordt verwacht dat zij, in de mate van het mogelijke, preventieve maatregelen nemen om factoren die beschadiging of verval van een voorwerp kunnen veroorzaken tegen te gaan.

Het betreft dus in essentie een zorgvuldigheidsplicht die de eigenaar/bezitter/houder als “goede huisvader” verplicht om binnen de grenzen van de redelijkheid (en in de mate van het mogelijke) de nodige maatregelen te nemen.

Onder het “in goede staat bewaren” wordt enkel de preventieve conservatie (voorkomen van verval of beschadiging) begrepen : het nemen van maatregelen en het verrichten van handelingen om de oorzaak van mogelijk verder verval tegen te gaan. Deze maatregelen en handelingen zijn erop gericht een zo geschikt mogelijke omgeving te scheppen voor het bewaren van de beschermde voorwerpen. Dit kan onder meer gebeuren door een gepaste klimaatregeling (temperatuur en vochtigheid) en lichtregeling, het weren van luchtverontreiniging, stof, ongedierte en schimmels. De maatregelen kunnen tevens brand- en inbraakpreventie, depotinrichting, verpakking en transport, bescherming tegen ongevallen, vandalisme en diefstal omvatten.

Handelingen die thuishoren binnen de sfeer van de actieve conservatie (handelingen gericht op de *gevolgen* van verval of beschadiging) en de restauratie vallen buiten de notie van het “in goede staat bewaren”.

Evenzeer vallen fysische ingrepen op het beschermd voorwerp buiten deze notie van in goede staat bewaren. Onder “fysische ingrepen” wordt verstaan : handelingen die ingrijpen in de materiële substantie van het beschermd voorwerp, hetzij door toevoeging van producten of materialen, hetzij door wijziging van een of meer elementen, behorend tot de materiële substantie van het beschermd voorwerp.

Het in goede staat bewaren van een beschermd voorwerp behoort tot de normale zorgvuldigheidsplicht van de eigenaar/bezitter/houder van een beschermd voorwerp.

Het is een basis-attitude die samenvalt met het eigen belang van de eigenaar/bezitter/houder van een beschermd voorwerp voor wie de financiële waarde van het beschermd voorwerp dat in zijn bezit is een belangrijk element vormt.

Vandaar dat het niet wenselijk werd geacht om voor de maatregelen en handelingen die kaderen binnen de sfeer van deze basisattitude enige subsidiëringmogelijkheid te voorzien.

Er werd voor geopteerd om enkel een mogelijkheid van subsidiëring te voorzien voor handelingen en maatregelen die de normale zorgvuldigheid van het in goede staat bewaren, overstijgen (cfr. artikel 10).

Artikel 8, § 2 en § 3 dragen de Vlaamse regering op om in functie van het materiële behoud van de beschermde voorwerpen de nodige beschermingsvoorschriften op te leggen.

De Vlaamse regering stelt daartoe de algemene beschermingsvoorschriften vast dewelke steeds voor elk beschermd voorwerp gelden (artikel 8 § 2). Binnen deze algemene beschermingsvoorschriften kan de Vlaamse regering ook beschermingsvoorschriften opleggen per categorie van beschermde voorwerpen. Het is immers duidelijk dat bijvoorbeeld schilderijen, sculpturen en tekeningen in functie van hun materiële behoud elk een voor hun categorie specifieke benadering vereisen. Zo bijvoorbeeld zal de toegelaten blootstelling aan licht gevoelig verschillen naargelang het een tekening, een schilderij of een sculptuur betreft. Waar sculpturen relatief ongevoelig zijn voor licht, betekent een overmatige blootstelling van tekeningen aan licht onvermijdelijk hun versnelde tenietgaan.

Daarnaast kan de Vlaamse regering bij de opname van een goed of verzameling in de lijst ook bijzondere beschermingsvoorschriften opleggen dewelke enkel toepasselijk zijn op het specifieke beschermde voorwerp.

Deze bijzondere beschermingsmaatregelen kunnen enkel opgelegd worden na de tegensprekelijke procedure die de opname van objecten of verzamelingen in de lijst van het roerend cultureel erfgoed regelt (cfr. artikel 5). Dit betekent dat de eigenaar tegelijkertijd op de hoogte gebracht wordt van de beslissing tot een voorlopige opname in de lijst als van de voorgenomen bijzondere beschermingsvoorschriften m.b.t. het tijdelijk in de lijst opgenomen goed of verzameling.

Dit impliceert dat, indien pas in een later stadium blijkt dat voor een beschermd voorwerp bijzondere beschermingsvoorschriften wenselijk zijn, deze enkel definitief kunnen opgelegd worden na een procedure te hebben doorlopen die aanvangt met de voorlopige beslissing om het beschermd voorwerp aan (bijkomende) bijzondere beschermingsmaatregelen te onderwerpen.

Dit impliceert echter ook dat (bijkomende) bijzondere beschermingsvoorschriften die na de definitieve opname van het beschermd voorwerp in de lijst worden opgelegd als "voorlopige maatregel" onmiddellijk na de kennisgeving ervan door de Vlaamse regering van toepassing zijn.

Artikel 9

Artikel 9, § 1 bepaalt dat fysische ingrepen op een beschermd voorwerp onderworpen zijn aan een voorafgaande toelating van de Vlaamse regering. Onder fysische ingrepen wordt verstaan : handelingen die ingrijpen in de materiële substantie van het beschermd voorwerp, hetzij door toevoeging van producten of materialen, hetzij door wijziging van een of meer elementen, behorend tot de materiële substantie van het beschermd voorwerp.

Als de Vlaamse regering meent dat de geplande ingreep in strijd is met de algemene en/of de bijzondere beschermingsvoorschriften of van die aard is dat er een groot risico bestaat dat deze ingreep het beschermd voorwerp onherstelbare schade zal berokkenen, dan kan de Vlaamse regering deze ingreep verbieden.

Deze extreme situatie zal allicht slechts zeer uitzonderlijk voorkomen. Het is immers de bedoeling om in deze tot een samenwerking met de eigenaars en de rechthebbenden te komen, en niet tot een confrontatie.

De Vlaamse regering kan de gevraagde toelating onderwerpen aan een aantal voorwaarden die de nodige garanties bieden voor correcte en omkeerbare ingrepen op het beschermd voorwerp.

Aldus kunnen de algemene voorwaarden onder meer voorzien in bepaalde vereisten qua kennis, ervaring, opleiding, enz. waaraan de persoon (of personen) die voor de restauratie zal (zullen) instaan bij gebrek aan enige wettelijke regeling van het beroep van restaurator, moeten voldoen.

De bijzondere voorwaarden zullen rekening houden met de concrete situatie en omstandigheden in elk welbepaald geval, bijvoorbeeld door het opleggen van bepaalde restauratie –en/of technieken.

Artikel 9, § 2 bepaalt dat in noodsituaties dringende en voorlopige maatregelen toegelaten zijn. Wanneer de stabiliteit van het voorwerp dermate blijkt aangetast dat onmiddellijke aftakeling die ingrijpende restauratiewerken zou vereisen, en onomkeerbaar verlies van vorm en materie dreigen, is het toegestaan om fysisch op het beschermd voorwerp in te grijpen. De term voorlopig impliceert dat de aard van de uitgevoerde noodingreep omkeerbaar moet zijn zonder dat de oorspronkelijke vorm en materie van het voorwerp hierdoor verdere schade kan oplopen. Dergelijke ingrepen moeten wel zo prompt mogelijk gemeld worden.

Artikel 9, § 3 verplicht de eigenaar, de bezitter en de houder om, alvorens een derde rechten toe te kennen op het beschermd voorwerp, hen erop te wijzen dat het om een goed of verzameling gaat opgenomen in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap.

Hierdoor wordt vermeden dat een derde rechten op een beschermd voorwerp zou verwerven, zonder tevoren op de hoogte te zijn gebracht van de bescherming en de restricties waaraan dit beschermd voorwerp krachtens het decreet onderworpen is. Tevens wordt zo vermeden dat deze derde onbekendheid met het bijzonder statuut van dit beschermd voorwerp zou kunnen invoeren.

De niet-naleving van deze verplichting wordt gesanctioneerd met de van rechtswege nietigheid van de overeenkomst op grond waarvan aan de betrokkene derde rechten op het beschermd voorwerp werden toegekend. Deze nietigheid kan door elke belanghebbende, met inbegrip van de Vlaamse regering, ingeroepen worden. Door het van rechtswege karakter van de nietigheid wordt aan de rechter geen beoordelingsvrijheid gelaten : hij is verplicht om de nietigheid uit te spreken.

De nietigheid heeft voor gevolg dat de derde verkrijger tot restitutie gehouden zal zijn en zich, ongeacht zijn goede trouw, niet op de toepassing van artikel 2279 van het Burgerlijk Wetboek zal kunnen beroepen om het voorwerp te houden. In dergelijk geval zal de derde zich wellicht tegen zijn rechtsvoorganger kunnen keren en, afhankelijk van het type van rechtshandeling (zoals bij verkoop : op grond van de plicht van de verkoper tot vrijwaring voor uitwinning) de betaalde prijs kunnen terugvorderen. In hetzelfde geval zal de derde zich bovendien kunnen laten vergoeden voor de gemaakte kosten en de bewezen schade (cfr. art. 1630 B.W.). Een beding van niet-vrijwaring zal in ieder geval als niet geschreven beschouwd worden.

Artikel 9, § 4 verplicht de eigenaar, bezitter of houder van een beschermd voorwerp om de wijziging van de bewaarplaats, de verdwijning of het tenietgaan, alsook alle wijzigingen in de materiële toestand en het rechtsstatuut van het beschermd voorwerp, ook indien die niet te wijten zijn aan enige handeling van zijnentwege, aan de Vlaamse regering mee te delen bij aangetekend schrijven.

Deze bepaling laat toe om het beschermd voorwerp te volgen, de bescherming te continueren en eventueel de rechthebbenden te adviseren met het oog op het behoud of het voorkomen van beschadiging van het goed.

Artikel 10

Het is normaal dat de Vlaamse regering, die aan de burger bepaalde lasten oplegt met betrekking tot het behoud van het roerend cultureel erfgoed, tevens ook een regeling treft waarbij de eigenaar (bezitter of houder), eens het voorwerp definitief beschermd, financieel wordt aangemoedigd om zijn beschermd goed met de grootste zorg te beheren.

De Vlaamse regering moet in de eerste plaats de subsidiabele kosten vaststellen. Het spreekt vanzelf dat enkel kosten in aanmerking komen voor werken die uit een oogpunt van conservatie en/of restauratie noodzakelijk zijn en waarvan de uitvoering kwalitatief gegarandeerd kan worden.

Het percentage kan afhankelijk worden gesteld van het juridisch statuut van de begunstigde. Zo kan de Vlaamse regering oordelen dat aan een vereniging zonder winstoogmerk die de zorg voor het behoud en de toegankelijkheid van het erfgoed als (één van haar) doelstelling(en) heeft, een hoger subsidiepercentage toekomt.

Een maximum subsidiepercentage van 80% kan billijk worden genoemd.

Ook kan de toegankelijkheid voor het publiek door de subsidieregeling mee aangemoedigd worden.

In tegenstelling tot de regeling die binnen de monumentenzorg geldt, voorziet dit decreet niet in een participatie in de kosten vanwege de provincies en gemeenten. De invoering van een koppelsubsidie werd, gezien het roerend karakter van het erfgoed waarop dit decreet van toepassing is, niet wenselijk geacht.

Het spreekt vanzelf dat de Vlaamse Gemeenschap geen subsidies verleent aan instellingen van hogere of gelijke bestuursniveau's. De regionale (provinciale) en lokale (gemeentelijke) besturen komen daarentegen wel in aanmerking voor deze subsidieregeling. Ook alle onderwijsinstellingen komen, conform het gelijkheidsbeginsel, voor deze subsidies in aanmerking.

HOOFDSTUK V

Het buiten de Vlaamse Gemeenschap brengen van beschermde voorwerpen

AFDELING I

Toelating

Artikel 11

Artikel 11, § 1 verbiedt het buiten de Vlaamse Gemeenschap brengen van een beschermd voorwerp zonder toelating daartoe van de Vlaamse regering.

Dit verbod geldt zowel voor het tijdelijk als voor het definitief buiten de Vlaamse Gemeenschap brengen van een beschermd voorwerp.

Artikel 11, § 2 bepaalt dat de Vlaamse regering binnen twee maanden na de aanvraag deze toelating moet geven of weigeren.

In geval van een tijdelijke uitvoer kan de Vlaamse regering haar toelating wel aan de naleving van een aantal voorwaarden verbinden. Zo kan de Vlaamse regering bijvoorbeeld garanties vragen inzake het terug binnen de Vlaamse Gemeenschap brengen van het beschermd voorwerp of voorwaarden stellen inzake het transport en de bewaaromstandigheden. Deze voorwaarden mogen echter niet van die aard zijn dat ze een feitelijk verbod opleggen.

AFDELING II

Verwerving

Artikel 12

Indien de Vlaamse regering de toelating om een beschermd voorwerp buiten de Vlaamse Gemeenschap te brengen, weigert dan kan de aanvrager van deze toelating van de Vlaamse regering eisen om zelf over te gaan tot de verwerving van het beschermd voorwerp.

De Vlaamse regering kan ook een derde aanstellen om een aanbod tot verwerving van het beschermd voorwerp te formuleren. Deze bepaling houdt de mogelijkheid open om, indien de Vlaamse regering om een of andere reden niet kan of wil aankopen, alhoewel het om een beschermd voorwerp gaat, in die gevallen een instelling of een persoon aan te wijzen die het beschermd voorwerp verwerft. Deze persoon of instelling dient dan wel te garanderen na de verwerving het beschermd voorwerp niet buiten de Vlaamse Gemeenschap te brengen.

Deze bepaling laat de Vlaamse overheid tevens toe om de cultuurgoederen in kwestie samen met andere partners te verwerven (via de piste van de mede-eigendom). Voor deze cultuurgoederen is er sprake van een gedeelde verantwoordelijkheid van heel de Vlaamse gemeenschap. Door de bijdrage van meerdere, deze verantwoordelijkheid opnemende, partners wordt de gedragenheid van dergelijke financieel verreikende beslissingen vergroot en wordt het engagement ten aanzien van het roerend cultureel erfgoed verruimd.

Zo zou onder meer de overdracht van dit kooprecht aan of de samenwerking met musea, privé-stichtingen voor het behoud van het cultureel patrimonium (vb. de Koning Boudewijnstichting) of met privé-mecenasen overwogen kunnen worden.

Artikel 13

Artikel 13, § 2 biedt de aanvrager de nodige garanties tegen een eventueel stilzitten van de Vlaamse regering.

Dit artikel verplicht de Vlaamse regering om binnen één maand na ontvangst van het verzoek tot verwerving van het beschermd voorwerp, de onderhandelingen van het goed op te starten.

Gebeurt dit niet, of wordt het verzoek tot verwerving door de Vlaamse regering afgewezen, dan wordt alsnog een toelating verleend om het beschermd voorwerp buiten de Vlaamse Gemeenschap te brengen.

Artikel 14

Artikel 14 bepaalt de criteria op basis van dewelke de verwervingsprijs van het beschermd voorwerp wordt vastgesteld. De opgelegde criteria houden rekening met de belangen zowel van de eigenaar van het beschermd voorwerp als met die van de Gemeenschap.

Het hanteren van het criterium van de internationale marktwaarde garandeert de eigenaar dat hij voor zijn goed een economisch verantwoorde prijs ("fair market price") zal ontvangen. De enige benadeling die de uitvoering van dit decreet hem berokkent, is de immobiliteit die zijn beschermd voorwerp oploopt gedurende de periode van de behandeling van de aanvraag tot toelating om het beschermd voorwerp buiten de Vlaamse Gemeenschap te brengen, eventueel verlengd met de periode tijdens dewelke over de aankoop van het goed wordt onderhandeld.

In verhouding met het gemeenschapsbelang dat de bescherming van het roerend cultureel erfgoed van de gemeenschap eist, is deze beperking van het persoonlijk eigendomsrecht verantwoord.

Als tweede criterium voert artikel 14, § 1, tweede lid het principe in dat de verwervingsprijs door de aanvrager niet hoger mag gesteld worden dan de bij de aanvraag aangegeven waarde.

Deze bepaling fungeert als een aanmoediging voor de aanvrager om een realistische waarde van het goed aan te geven. Tevens werkt deze bepaling als fraudevoorkomende maatregel : bij aankoop door de Vlaamse Gemeenschap van goederen met een te laag aangegeven uitvoerwaarde, keert deze onderschatting in zijn eigen nadeel.

In geval de Vlaamse regering een in de aanvraag duidelijk overschat beschermd voorwerp wenst aan te kopen, kan zij een beroep doen op het criterium van de juiste marktwaarde om de verwervingsprijs terug naar de voor het beschermd voorwerp in kwestie geëigende proporties te krijgen. Voor de bepaling van de marktwaarde kan in voorkomend geval beroep gedaan worden op een college van deskundigen.

Artikel 15

Artikel 15 kent de aanvrager het recht toe om op elk moment van de onderhandelingen van de verkoop van het beschermd voorwerp af te zien. Het afbreken van de onderhandelingen heeft evenwel tot gevolg dat tot drie jaar na het afbreken van de onderhandelingen geen aanvraag meer kan worden ingediend om een toelating om het beschermd voorwerp buiten de Vlaamse Gemeenschap te brengen. Zo wordt vermeden dat de Vlaamse regering via een herhaaldelijk ingediende vraag tot toelating om een beschermd voorwerp buiten de Vlaamse Gemeenschap te brengen onder druk gezet wordt om ofwel een aanbod tot aankoop te doen ofwel bij gebrek aan middelen de gevraagde toelating te geven en dit terwijl de omstandigheden die de eerste maal de weigering hebben verantwoord niet fundamenteel gewijzigd zijn.

De onontvankelijkheid van een dergelijke aanvraag heeft onvermijdelijk een zekere immobilisering tot gevolg. De eigenaar wordt de facto beperkt in zijn mogelijkheid om het voorwerp onder de meest gunstige commerciële voorwaarden van de hand te doen en kan aldus verhinderd worden om een meerwaarde te realiseren. Dit artikel voorziet dan ook een beperking van deze restrictie in de tijd. Een termijn van drie jaar kan als een redelijk compromis worden beschouwd gelet op het nagestreefde evenwicht tussen de belangen van de gemeenschap en de belangen van de eigenaar : men kan er immers redelijkerwijze van uitgaan dat zich binnen deze termijn bepaalde nieuwe marktontwikkelingen en tendensen kunnen aftekenen op nationaal of internationaal vlak, welke een nieuwe aanvraag rechtvaardigen.

Artikel 16 – Artikel 17 – Artikel 18

De artikelen 16, 17 en 18 behoeven weinig commentaar en zijn hoofdzakelijk van procedurele aard. De termijnen laten toe om de procedure binnen een redelijk tijdsverloop af te handelen zonder daarbij het beschermd voorwerp te lang te immobiliseren.

Artikel 18 loopt inhoudelijk gelijk met het hoger toegelichte artikel 15 van dit decreet.

HOOFDSTUK VI

Financiering van de verwerving van beschermde voorwerpen

Artikel 19

Om de verwerving van binnen dit decreet beschermde voorwerpen te financieren, wordt een fonds opgericht, Topstukkenfonds geheten.

Dit Fonds zal ook optreden als gemandateerde van de Vlaamse Gemeenschap bij transacties met als doel het verwerven van de (mede)eigendom van beschermde voorwerpen.

Daarom wordt gekozen voor een juridische structuur met rechtspersoonlijkheid zodat het Fonds zelf kan deelnemen aan het rechtsverkeer.

Het Fonds is dus een Vlaamse openbare instelling. Het wordt opgericht als een organisme behorende tot categorie A als bedoeld in de wet van 16 maart 1954 betreffende de controle op sommige instellingen van openbaar nut. De bepalingen van die wet zijn van toepassing op het Fonds voor zover er in het decreet niet wordt van afgeweken.

De keuze voor die structuur laat ook toe dat de financiële werking van het Fonds soepel geregeld wordt. Dit is essentieel om gepast en indien nodig snel te kunnen reageren bij onderhandelingen of op onvoorziene kansen die zich aandienen.

De doelstelling van het Topstukkenfonds wordt duidelijk vermeld : het verwerven, bijvoorbeeld door aankoop, van de volledige of gedeeltelijke eigendom van beschermd voorwerpen in naam en voor rekening van de Vlaamse Gemeenschap, maar gefinancierd met de middelen van het Fonds. Het is dus de Vlaamse Gemeenschap en niet het Fonds die de juridisch eigenaar wordt van de verworven goederen. Om bijvoorbeeld Publiek-Private-Samenwerking (PPS) toe te laten of samenwerking met andere publiekrechtelijke overheden of andere instanties, wordt bepaald dat het Fonds ook gemandateerd is om medeïgendom te verwerven. Dit maakt het bijvoorbeeld ook mogelijk dat het Fonds kan onderhandelen met één of meerdere medeïgenaars van een bepaald beschermd voorwerp dat onverdeeld aan meerdere eigenaars toebehoort.

Analoog met andere Fondsen, bijvoorbeeld het Grindfonds, worden nog andere mogelijke ontvangsten voorzien, zoals – logischerwijze – de opbrengsten van het eigen thesauriebeheer, dat trouwens zeer flexibel zal moeten zijn.

Het is verder noodzakelijk dat het Fonds onmiddellijk over de toegekende dotatie kan beschikken, m.a.w. dat die dotatie onmiddellijk op de financiële rekening van het Fonds gestort wordt, zodat op elk ogenblik van het jaar het Fonds ook effectief kan beschikken over alle aan het Fonds toegekende financiële middelen om flexibel en snel te kunnen handelen bij onderhandelingen of kansen.

Tenslotte wordt nog het beheer en de werking van het Fonds geregeld, met inbegrip van personeel en materiaal, en de rapportering over de werking en het beheer aan het Vlaams Parlement.

De Nederlandse financieringsregeling zou als inspiratiebron kunnen dienen.

In Nederland werd recent besloten tot een *cumulatieve* financieringsregeling “met het oog op de mogelijke verwerving van sleutelwerken die voor het Nederlands cultureel erfgoed van uitzonderlijk belang zijn”.

De Nederlandse Wet tot Behoud van Cultuurbezit, dd. 1 februari 1984 vermeldt onder artikel 10 dat de Staat een aanbod tot aankoop doet die geldt gedurende de acht maanden dat de minister “bedenkingen aanvoert” tegen het ter veiling brengen, vervreemden, bezwaren, verhuren, in bruikleen geven of bij boedelscheiding toe delen van een beschermd voorwerp.

Ofschoon de Wet tot Behoud van Cultuurbezit dateert van 1984, is de regeling tot financiering van aankoop van beschermd roerend cultureel erfgoed pas vanaf januari 2000 in voege. De middelen voor deze aankoopregeling ontstaan uit de jaarlijkse renteopbrengst van het uitgezette bedrag van 100 miljoen gulden (45.378.021,61 euro) ; met andere woorden : jaarlijks is een bedrag van 8 miljoen gulden (3.630.241,37 euro) beschikbaar. Bij niet of gedeeltelijke aanwending wordt het bedrag gevoegd bij de jaarlijkse renteopbrengst.

Het decreet voorziet dan ook in de mogelijkheid dat het Topstukkenfonds middelen ontvangt vanuit het Financieringsfonds voor Schuldafbouw en Eenmalige Investeringsuitgaven.

HOOFDSTUK VII

Toezicht- en strafbepalingen

Artikel 20

Artikel 20 voorziet in de aanstelling van ambtenaren in het bijzonder belast met het toezicht op de naleving van dit decreet.

Deze ambtenaren hebben de bevoegdheid om overtredingen van de bepalingen van dit decreet op te sporen en bij proces-verbaal vast te stellen. Deze bevoegdheden gelden onverminderd de bevoegdheden terzake van de officieren van de gerechtelijke politie.

Het uitvoeren van aangekondigde inspecties zowel als huiszoekingen, behoort evenzeer tot de bevoegdheden van deze ambtenaren.

Met betrekking tot de regeling van de modaliteiten van de huiszoeking wordt beroep gedaan op de toepassing van artikel 10 juncto artikel 19, § 1, eerste lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Overeenkomstig artikel 11, derde lid, 3° van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 kunnen decreten van de Gemeenschappen en de Gewesten de gevallen bepalen waarin een huiszoeking kan plaatshebben. Gezien voorliggend ontwerp van decreet na inwerkingtreding dode letter zou blijven zonder te voorzien in een efficiënte regeling om dergelijke huiszoekingen te verrichten – mits eerbiediging evenwel van de bestaande waarborgen i.v.m. de bescherming van de woning – is het noodzakelijk een aantal modaliteiten van deze huiszoeking te regelen. Een dergelijke aangelegenheid leent zich tot een gedifferentieerde regeling en heeft slechts een marginale weerslag op de federale bevoegdheid, gezien de afwijking slechts een beperkt toepassingsgebied heeft.

Artikel 21

De ambtenaren of officieren van gerechtelijke politie mogen alle ambtsverrichtingen uitoefenen die noodzakelijk zijn om een misdrijf op te sporen en daarbij de noodzakelijke inbeslagnemingen verrichten.

Artikelen 22 t.e.m. 26

Deze artikelen bevatten de strafbepalingen van het decreet.

De artikelen 22 en 23 betreffen de sancties voor de eigenaars, bezitters of houders die het beschermd voorwerp niet in goede staat bewaren of nalaten de geldende beschermingsvoorschriften ten aanzien van het beschermd voorwerp na te leven.

Artikel 23 laat de Vlaamse regering toe om voor de rechtbank een aantal maatregelen te vorderen, gericht op (garanties voor) het verdere behoud/restauratie van het beschermd voorwerp in kwestie. Vordert de Vlaamse regering een van deze maatregelen, dan is de rechtbank er steeds toe gehouden in haar vonnis op deze vordering in te gaan. Het opleggen van een borgsom vormt een van de garanties die de Vlaamse regering kan vorderen in functie van het verdere behoud en de eventuele restauratie van een beschermd voorwerp.

Indien de in het vonnis opgelegde maatregelen tot conservatie en restauratie niet binnen de vastgestelde termijn worden uitgevoerd, dan kan de Vlaamse regering deze maatregelen van ambtswege doen uitvoeren en de kosten ervan verhalen op de veroordeelde.

De artikelen 24 en 25 bevatten de sancties voor het zonder toelating buiten de Vlaamse Gemeenschap brengen van een beschermd voorwerp. Artikel 25, § 2 geeft een aantal bezwarende omstandigheden aan die tot een strafverdubbeling leiden : inbreuken gepleegd door beroepshandelaars en inbreuken die de terugkeer van het beschermd voorwerp naar de Vlaamse Gemeenschap onmogelijk maken.

Artikel 25 voorziet de mogelijkheid voor de Vlaamse regering om voor de rechtbank een aantal maatregelen te vorderen, gericht op (garanties voor) de terugkeer van het beschermd voorwerp binnen de Vlaamse Gemeenschap. Vordert de Vlaamse regering deze maatregelen, dan is de rechtbank gehouden daarop in te gaan. Het bij vonnis opleggen van een borgsom is een van de garanties die de Vlaamse regering kan vorderen met het oog op de terugkeer van het beschermd voorwerp.

Indien de opgelegde maatregelen niet binnen de in het vonnis gestelde termijn resulteren in de terugkeer van het beschermd voorwerp, dan kan de Vlaamse regering van ambtswege de nodige initiatieven nemen met het oog op de terugkeer van het beschermd voorwerp binnen de Vlaamse Gemeenschap. De kosten daarvoor worden verhaald op de veroordeelde.

Artikel 26 tot slot legt een geheimhoudingsplicht op aan alle personen die, in het kader van de toepassing van dit decreet, kennis hebben of krijgen van vertrouwelijke informatie.

Dit decreet raakt in belangrijke mate de persoonlijke levenssfeer van de eigenaar van de voorwerpen of verzamelingen die in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap werden opgenomen. Diverse gegevens met betrekking tot de toepassing van dit decreet (zoals de identiteit van de eigenaar, de eigendomssituatie en de verblijfplaats van de beschermde voorwerpen) hebben een duidelijk vertrouwelijk karakter. Met dit artikel worden de nodige garanties ingebouwd voor een correct beheer van deze vertrouwelijke informatie.

De sancties op overtreding van deze geheimhoudingsplicht zijn die van artikel 458 van het Strafwetboek.

HOOFDSTUK VIII

Slotbepalingen

Artikel 27

Artikel 27 heft het decreet van 17 november 1982 houdende de bescherming van het roerend cultureel patrimonium op.

Artikel 28

Artikel 28 bepaalt dat de gevolgen die dit decreet verbindt aan de opname van een goed of verzameling in de lijst, van rechtswege gelden voor de voorwerpen die beschermd zijn op grond van het voornoemde decreet van 17 november 1982.

Hierdoor vallen deze goederen en verzamelingen onder de bescherming van onderhavig decreet.

Volgende cultuurgooderen worden krachtens het decreet van 17 november 1982 beschermd :

- Antwerpen, architectuur archief Jules De Roover (besluit van 19/8/1985),
- Westerlo (Tongerlo), schilderij “het Laatste Avondmaal” (naar da Vinci), olie op doek (besluit van 10/9/1986),
- Antwerpen, muurschilderij afkomstig uit het huis De Croone (besluit van 10/9/1986),

- As (Niel), beeld staande Madonna met Kind (besluit van 16/7/1998),
- Maaseik, handschrift Codex Eyckensis (perkament) (besluit van 16/7/1987),
- Maaseik, handschrift Evangelarium van Maaseik (perkament) (besluit van 19/7/1987).

De minister-president van de Vlaamse regering,

Patrick DEWAELE

De Vlaamse minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Cultuur, Jeugd en Ambtenarenzaken,

Paul VAN GREMBERGEN